

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Gjergjek

Delitev dela v dvokariernih družinah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Gjergek

Mentorica: red. prof. dr. Tanja Rener

Delitev dela v dvokariernih družinah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Na tem mestu bi se najprej želela zahvaliti staršem Marjetki in Ernestu Gjergjek, za vso podporo in spodbudo. Želela bi se zahvaliti tudi fantu Alešu, ki mi je vsa leta stal ob strai, me podpiral in z mano delil lepe in manj lepe trenutke. Moja zahvala gre tudi gospe in gospodu Marjani in Viktorju Gantar, za vse nasvete in izkušnje, ki sta jih delila z mano. Zahvaljujem se tudi mentorici red. prof. dr. Tanji Rener za vse koristne nasvete pri pisanju naloge in pa vsem prijateljicam s katerimi sem delila študijska leta.

Delitev dela v dvokariernih družinah

Vedno več moških in žensk povezuje starševstvo z delom in kariero. Število dvokariernih družin se, zaradi različnih dejavnikov, veča. Med najpogostejše dejavnike lahko prištejemo željo po višjem ekonomskem statusu, vrednote enakih možnosti ter pravico do izobrazbe. Vsi ti dejavniki pomembno prispevajo k vedno večji želji, moških in žensk, po uspešni karieri, uveljavitvi na delovnem mestu in izpolnjevanju življenja na različnih področjih. Takšen način življenja pa lahko pripelje do potrebe po vpeljevanju novosti v družinsko življenje, ki, kljub vsem spremembam zunanjega sveta, še vedno postavlja svoje zahteve in zakonitosti. Novi izzivi za družino se pojavljajo predvsem na področju, ki mu pravimo usklajevanje dela in družine, ter zahtevajo prisotnost obeh partnerjev. Delitev dela v družini, usklajevanje karier in vzgoja otrok, zahtevajo nove sposobnosti prilagajanja in usklajevanja, spremenjen odnos do spolnih vlog ter soodvisnost različnih življenjskih področij. V diplomski nalogi poskušam odgovoriti na vprašanje, kaj pravzaprav dvokarierne družine so, kaj jih določa ter kakšne so njihove značilnosti. Predvsem pa se ustavim pri delitvi gospodinjskega dela, kjer želim ugotoviti, ali je v dvokariernih družinah delitev dela drugačna kot v ostalih oblikah družin.

KLJUČNE BESEDE: družina, dvokarierna družina, gospodinjsko delo, kariera, skrb za otroke

Division of household work in dual career families

More and more men and women try to connect their work life, their career and their families. The number of dual career families is, due to a number of deferent factors, increasing. Among the most common factors we could count economic status, equal opportunity values, educational rights, etc. All this factors are playing an important role in the new life decisions that both men and women make. Their life goals and dreams now evolve around a successful career, accomplishments in the field of work and fulfilling their dreams. This kind of lifestyle is calling for new changes and modifications in the families, because it is becoming more and more difficult to combine family and work life. Combining this two major parts of life is putting the family life, in front of new challenges. Division of household work, two deferent careers and childcare need new means of adaptation and coordination and a deferent approach to gender. In this diploma work I would like to answer the question what dual career families are, what are their main characteristics and features. In the area of household work I would like to find out, if the division of household work in dual career families is any deferent then in other family forms.

KEY WORDS: family, dual career family, household work, career, childcare

KAZALO

1 UVOD.....	8
2 OPREDELITEV DRUŽINE.....	10
2.1 Oblike družin.....	13
3 OPREDELITEV DELA ZA PLAČILO.....	15
3.1 Učinki plačanega dela.....	16
3.2 Razlikovanje med gospodinjskim delom in plačanim delom.....	18
3.3 Opredelitev kariere.....	20
3.4 Karierna orientiranost.....	20
3.5 Kariera in ženske.....	21
4 GOSPODINJSKO DELO.....	22
4.1 Delitev gospodinjskega dela.....	25
4.2 Teoriji o delitvi gospodinjskega dela.....	26
4.3 Spremembe v spolnih vlogah in delitvi dela.....	27
5 SKRB ZA OTROKE.....	31
5.1 Materinstvo.....	31
5.2 Očetovstvo.....	32
5.3 Starševstvo in kariera.....	34
5.4 Pristopi družin do skrbi za otroke.....	36
6 DVOKARIERNE DRUŽINE.....	38
6.1 Opredelitev dvokariernih družin.....	38
6.2 Implementacija delfinicije dvokarierne družine v praksi.....	41
6.3 Teoretični prispevki o dvokariernih družinah.....	43
6.4 Prispevki raziskav o dvokariernih družinah.....	44
6.5 Tipologija dvokariernih družin.....	45
6.6 Dileme dvokariernih družin.....	47
7 EMPIRIČNI DEL.....	50
7.1 Hipoteze in izbor enot analize.....	51
8 PREVERJANJE HIPOTEZE 1.....	56
9 PREVERJANJE HIPOTEZE 2.....	67
10 PREVERJANJE HIPOTEZE 3.....	77
11 SKLEP.....	84
12 LITERATURA.....	87

KAZALO TABEL

TABELA 8.1: Opravljanje gospodinjskega dela pranja perila glede na spol anketirancev.....	56
TABELA 8.2: Opravljanje gospodinjskega dela pranja perila glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	57
TABELA 8.3: Opravljanje gospodinjskega dela pranja perila glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	57
TABELA 8.4: Opravljanje malih opravil okoli hiše glede na spol anketirancev.....	58
TABELA 8.5: Opravljanje malih opravil okoli hiše glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	59
TABELA 8.6: Opravljanje malih opravil okoli hiše glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	59
TABELA 8.7: Opravljanje gospodinjskega dela nakupovanje glede na spol anketirancev.....	60
TABELA 8.8: Opravljanje gospodinjskega dela nakupovanje glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	61
TABELA 8.9: Opravljanje gospodinjskega dela nakupovanje glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	61
TABELA 8.10: Opravljanje gospodinjskega dela čiščenje glede na spol anketirancev.....	62
TABELA 8.11: Opravljanje gospodinjskega dela čiščenje glede na spol anketirancev in izobrazbo anketirancev.....	63
TABELA 8.12: Opravljanje gospodinjskega dela čiščenje glede na spol anketirancev in delovno aktivnost anketirancev.....	63
TABELA 8.13: Opravljanje gospodinjskega dela kuhanje glede na spol anketirancev.....	64
TABELA 8.14: Opravljanje gospodinjskega dela kuhanje glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	65
TABELA 8.15: Opravljanje gospodinjskega dela kuhanje glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	65
TABELA 9.1: Čas porabljen za delo v gospodinjstvu glede na spol anketirancev.....	67
TABELA 9.2: Čas porabljen za delo v gospodinjstvu glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	67
TABELA 9.3: Čas porabljen za delo v gospodinjstvu glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	68
TABELA 9.4: Delež opravljenjega gospodinjskega dela glede na spol anketirancev.....	70
TABELA 9.5: Delež opravljenjega gospodinjskega dela glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	71
TABELA 9.6: Delež opravljenjega gospodinjskega dela glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	72
TABELA 9.7: Pogostost nesoglasij v delitvi dela glede na spol anketirancev.....	74

TABELA 9.8: Pogostost nesoglasij v delitvi dela glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	74
TABELA 9.9: Pogostost nesoglasij v delitvi dela glede na spol in delovno aktivnost anketirancev...	75
TABELA 10.1: Soglašanje s trditvijo: naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da poskrbi za dom in družino, glede na spol anketirancev.....	77
TABELA 10.2: Soglašanje s trditvijo: naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da poskrbi za dom in družino, glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	77
TABELA 10.3: Soglašanje s trditvijo: naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da poskrbi za dom in družino, glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	78
TABELA 10.4: Soglašanje s trditvijo: moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, glede na spol anketirancev.....	79
TABELA 10.5: Soglašanje s trditvijo: moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	79
TABELA 10.6: Soglašanje s trditvijo: moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	80
TABELA 10.7: Sprejemanje odločitev o vzgoji otrok glede na spol anketirancev.....	81
TABELA 10.8: Sprejemanje odločitev o vzgoji otrok glede na spol in izobrazbo anketirancev.....	81
TABELA 10.9: Sprejemanje odločitev o vzgoji otrok glede na spol in delovno aktivnost anketirancev.....	82

1 UVOD

Živimo v času številnih družbenih sprememb, modifikacij in novosti. Vsak dan se lahko naučimo ali izvemo nekaj novega, starega pa zaradi novih izsledkov raziskav opustimo. Skoraj dnevno spreminjamo svoje prehranjevalne navade, občudujemo zmožnosti interneta in se čudimo vedno višjim hitrostim vozil. Vse te objektivne spremembe našega časa spreminjajo tudi naš subjektivni svet. V 21. Stoletju je izobrazba dostopna praktično vsem, ki živimo v Zahodnem svetu, premikamo meje komunikacije z bližnjimi, meje svojega lastnega znanja in meje svojega vedenja. Želimo si vedno več in vedno boljše. Prežema nas ideja o delu kot viru posameznikovega zadovoljstva, v naših otrocih vidimo možnost, da sami sebe predstavimo tudi v naslednji generaciji.

Ob vseh spremembah se sprašujemo, kam segajo meje teh sprememb? Ali nas zadevajo le kot posameznike, le kot zaposlene, vključene v večje organizacije, ali pa pridejo tudi do tistih malih koščkov življenja, ki so še ostali v zasebni sferi? Ali se vse te spremembe odsevajo v družinskem življenju in kako se odražajo? Družino sooblikujejo posamezniki. Kljub vplivom od zunaj, zaradi intervencije države, vpliva medijev, je še vedno razumljena kot zaprto, privatno okolje. To je njena prednost a hkrati tudi slabost. Zagotovljena ji je samostojnost pri ustvarjanju in tudi spreminjanju, hkrati pa ostaja sama tudi v kritičnih trenutkih in se na pomoč zunanjih institucij težko zanaša.

Dvokarierne družine so plod novega znanja in vedenja 20. Stoletja. Nestabilno ozračje 20. Stoletja sta zaznamovali najmanj dve veliki vojni. Svet je po 2. Svetovni vojni ženskam pokazal tudi drugo, javno plat življenja. In ženske so se priložnosti odzvale. Postale so kreatorke svojega lastnega življenja. Nič več obremenjene samo z moževim priimkom so postale samozavestnejše, z lastno identiteto, znanjem in vedenjem. Če smo ugotovili, da imajo ravno posamezniki velik vpliv na spremembe v družinskem življenju, se lahko vprašamo, ali ja spremenjen tudi družinski položaj žensk? Kako se spremembe v družbenem položaju žensk odražajo v družinskem življenju? Ali je »duh časa« uspel prikorakati tudi v to, najbolj intimno sfero družbe?

Delo je razdeljeno na dva sklopa. Prvi sklop je teoretični. Namen je ugotoviti, kaj pravi literatura o vprašanju delitve dela v dvokariernih družinah. V prvem delu teoretičnega sklopa se opremo na razlago osnovnih pojmov. V prvem poglavju se ustavimo pri opredelitvi družine kot sociološki kategoriji. Prepoznamo teoriji dveh večjih teoretikov družine, orišemo osnovne družinske oblike ter opredelimo zakonsko zvezo. V drugem poglavju se ustavimo pri pojmu kariera, kjer skušamo opredeliti, kaj je kariera in kaj jo določa. Poskušamo nakazati, zakaj je plačano delo za posameznika pomembno ter kako se ženske odločajo za kariero in kaj zanje to pomeni. Orišemo tudi razliko med gospodinjskim delom in plačanim delom. V naslednjem poglavju se ustavimo pri gospodinjskem delu. Zanima nas, kako je gospodinjsko delo razdeljeno med partnerjema. Opredelimo dva sklopa teorij o delitvi gospodinjskega dela in razmislimo, ali se na področju delitve dela morda pojavljajo kakšne spremembe. V četrtem poglavju se ustavimo pri skrbi za otroke, materinstvu in očetovstvu. Ugotavljamo vpliv kariere na starševstvo in pregledamo različne pristope dvokariernih družin do reševanja konflikta delo-družina. V zadnjem poglavju teoretičnega dela se ustavimo pri dvokariernih družinah. Najprej jih opredelimo in izpostavimo njihove lastnosti, ki jih ločijo od drugih oblik družin. Opišemo modele implementacije dvokarierne družine v praksi in pregledamo, kakšne tipologije in dileme dvokariernih družin predpostavljajo avtorji.

Drugi del pa sestavlja empirični del, v katerem smo s pomočjo sekundarne analize podatkov poskušali priti do odgovora o delitvi dela znotraj dvokariernih družin v Sloveniji.

2 OPREDELITEV DRUŽINE

Preden spregovorimo o dvokarierni družini je primerno, da najprej opredelimo, kaj je družina. Sociologija pravi, da je družina totalni družbeni fenomen, saj je hkrati skupnost in institucija. Malo je družbenih fenomenov, ki bi tako kot družina vsebovali obe razsežnosti: osebno/skupnostno in institucionalno. Tako sociologija družino obravnava v dveh smereh. Zanimajo jo razmerja med družinskimi člani/članicami, načini oblikovanja, spreminjanja ter dezorganizacije družinske skupnosti na eni strani, na drugi pa je njen interes v raziskovanju družine kot družbene institucije, njenega razmerja do drugih družbenih institucij ter družbe kot celote (Švab 2001).

V jeziku konservativnih ideologij bi lahko družino imenovali »*osnovno celico družbe*« (Rener in drugi 2006). Izraz je polemičen, vendar ravno ti »spori« in polemike, ki se oblikujejo na ravni države in različnih ideologij kažejo, da družina predstavlja pomemben del družbene realnosti. Je pomemben konstitutivni element družbene strukture in si družbo brez družine težko predstavljamo. Družina se obravnava kot univerzalna družbena institucija, saj vse znane družbe poznajo neko obliko družinskega življenja.

Kako družino definirati? Zdi se, da je definicija družine precej preprosta. Več ali manj smo vsi člani neki družine, kar se nam zdi precej samoumevno in jasno. Pa vendar se zaplete, ko želimo družino teoretično opredeliti. Ima namreč številne funkcije, obveznosti in pomene, ki jih je težko zajeti v kratek smiselni opis. Kljub mnogim dilemam se je v zahodni kulturi, postopoma oblikovalo mnenje o družini in o opredelitvi družine. Prevladuje mnenje o obstoju in prevladi nuklearne (jedrne) družine, ki naj bi predstavljala temeljno obliko družinskega življenja modernih družb. Veliko sta k temu prepričanju prispevala sociologa George Peter Murdock in Talcot Parsons.

Murdock družino opredeljuje na takšen način:

»Družina je družbena skupina, za katero je značilno skupno bivanje, ekonomsko sodelovanje in reprodukcija. Vključuje odrasle obeh spolov, med katerimi najmanj dva vzdržujeta družbeno priznano seksualno razmerje in enega ali več otrok, lastnih ali posvojenih, ki živijo skupaj« (Haralambos in Holborn 1999, 325).

Po Murdocku se struktura družine med različnimi družbami razlikuje. Kot najmanjšo enoto družine prepozna *nuklearno (jedrno) družino*, ki jo sestavljajo mož, žena in nedorasli otroci. Če se nuklearna družina poveča, Murdock govori o *razširjeni družini*. Glede na generacijo, zaradi katere se nuklearna družina poveča, prepozna dve možni podskupini razširjene družine. Če se nuklearna družina poveča za tretjo generacijo (stari starši), govori o *vertikalno razširjeni družini*, če pa se poveča za enako generacijo, kot je tista, ki ji pripadajo starši (strici, tete), govori o *horizontalno razširjeni družini*. Murdock je menil, da je kakršna koli oblika nuklearne družine, kot nuklearna družina sama zase ali kot enota v razširjeni družini, navzoča v vsaki družbi. Kot enega izmed razlogov, zakaj je ta tip družine navzoč v vseh družbah, Murdock poda sledečo razlago. Družina v vseh družbah opravlja 4 temeljne funkcije:

- Seksualna
- Reproductivna
- Ekonomska
- Vzgojna.

Seveda te funkcije niso omejene zgolj na družino. Je pa družina tista, ki jih najbolj učinkovito opravlja. S tem je nuklearna družina dokazala svojo izjemno koristnost in se tako uveljavila kot univerzalna (Haralmbos in Holborn 1999, 329).

Če je Murdock prepoznal 4 funkcije nuklearne družine, pa Parsons govori o dveh temeljnih funkcijah družine:

- Primarna socializacija otrok
- Stabilizacija odraslih osebnosti.

Tako za Murdocka kot za Parsonsa je nuklearna družina temeljna oblika družine. Parsons stori korak stran od Murdocka in govori o *izolirani nuklearni družini*. Meni, da je nuklearna družina »strukturno izolirana«, saj naj ne bi tvorila širšega sistema sorodstvenih odnosov. Sorodstveni odnosi z izolirano nuklearno družino postanejo del svobodne izbire posameznikov in niso več del zavezujočih dolžnosti. Prav tako so se prenesle nekatere njene funkcije iz preteklosti. Prenesle so se na »druge strukture v družbi« (Haralmbos in Holborn 1999). Funkcija izobraževanja se je prenesla na šole, zdravljenja na bolnišnice.

Nuklearna družina pa je ohranila ti dve temeljni funkciji, ki se orientirata po potrebah ekonomskega sistema.

Sledenje zahtevam in potrebam ekonomskega sistema je, po Parsonsovem mnenju, precej lažje v majhni nuklearni družini kot v veliki, razširjeni, večgeneracijski. V tej mali enoti so namreč pravila in predpisi, ki se nanašajo na njen položaj glede na oblast, jasni in njihovo ogrožanje je precej omejeno. Prav tako pa se, v okviru male nuklearne družine, precej lažje izpolnjuje funkcija stabilizacije odraslih osebnosti. Partnerja sta zaradi odsotnosti drugih odraslih bolj odvisna drug od drugega. Njuna medsebojna čustvena podpora je večja (Haralambos in Holborn 1999, 343-344).

Murdock in Parsons v opis jedrne družine vključita le družine, ki jih sestavljajo moški/oče - instrumentalni vodja, ki skrbi za materialno oskrbo družine in služi denar, žena/mati - ekspresivni vodja, ki skrbi za emotivno oskrbo družine, vzgojo otrok in gospodinjstvo, ter otroci, ki so lahko biološki ali socialni. V svojo obliko jedrne družine ne vključita enostarševskih družin, reorganiziranih družin, kaj šele družin s homoseksualnima partnerjema ali dvokariernih družin. Prav tako Murdock kot razširjene družine prepoznava zgolj tiste, kjer dve ali tri (v kateri pa imamo več odraslih oseb iste generacije- tete, strici) generacije živijo skupaj in skupaj opravljajo družinske »dolžnosti«. Parsons razširjenih družin ne prepoznava ali obravnava. Še več; o sorodstvenih odnosih govori kot o svobodni izbiri posameznikov. Oba tako pozabita na družinske skupnosti, ki jih tvorijo sorodstvene vezi, ne glede na geografsko ločenost. Družinsko življenje lahko obravnavamo kot razširjeno družino tudi, če sorodstvo ne živi v istem gospodinjstvu, vendar si nudi emocionalno podporo, finančno podporo, si porazdeli skrb za otroke ipd. Tako imenovane *»razpršene razširjene družine«* (Rener in drugi 2006). V današnjem času se pojavljajo kot posebej pomembna oblika družinskega življenja, saj starši svojim odraslim otrokom, nudijo vse vrste pomoči, od finančne do pomoči pri skrbi za otroke in gospodinjstvo. Odrasli otroci pa prevzamejo skrb za starše, ko ostarijo, tako finančno ali kot s prevzemom skrbi zanje.

Več kot očitno je, da se tako danes, kot tudi v preteklosti pojavlja veliko več družinskih oblik, kot sta jih predpostavila Murdock in Parsons. Vseeno pa se je ideja o univerzalni

jedrni družini nekako usidrala med ljudi, medije in teoretike. V zahodni družbi še vedno prevladuje prepričanje, da predstavlja jedrna družina tisto »pravo« obliko družinskega življenja. Vzpostavilo se je mnenje, da naj bi se znotraj jedrne družine oblikovale močne čustvene vezi, močna pripadnost, opora in oblikovanje identitete. Zato le jedrna družina velja za »normalno« obliko družine, vse druge oblike so »odmik od normalnosti«. Vendar pa je družinskih oblik veliko in izražajo se na veliko načinov. Dejstvo ostaja, da te družine ne predstavljajo »nenormalne« oblike družinskega življenja. Ravno tako nudijo oporo, čutijo močno pripadnost do družine in omogočajo njihovim članom, da si oblikujejo lastno identiteto.

Zaradi vseh teh dilem in vseobsegajočega prostora, ki ga družina zajema, je enostavno, jasno in empirično preverljivo definicijo težko postaviti. Sociologija zato pozna številne definicije družine, ki se med seboj na različnih točkah razlikujejo. Vendar pa se, večinoma vse, stikajo v eni pomembni točki:

»...družino opredeljujejo kot vsaj dvogneneracijsko skupnost in družbeno institucijo, ki skrbi za otroke« (Rener in drugi 2006, 16).

Ko govorimo o skrbi za otroke mislimo na vzgojo, vzrejo in finančno preskrbljenost. Da so otroci v današnjem času precejšen strošek za starše, ni več novost. Zato je za starše pomembno, da si zagotovijo dober materialni položaj, da lahko kar se da najbolje poskrbijo za svoje otroke. Kako to naredijo in dosežejo? Kakšne ovire jim stojijo na poti? Katere odločitve je potrebno tu sprejeti?

2.1 OBLIKE DRUŽIN

Družinskih oblik, ki na različne načine organizirajo svoja življenja in partnerske odnose je več. V grobem jih lahko razdelimo tudi glede na njihove notranje strukture in odnose. Prepoznamo tri glavne vzorce:

- Družine s tradicionalno ureditvijo, kjer žena po poroki ostane doma in skrbi za dom/gospodinjstvo in otroke. Tudi, če je pred tem bila zaposlena, po poroki, najkasneje pa po rojstvu prvega otroka, ostane doma in se ne zaposli več.

- Družine, kjer žena, po rojstvu prvega otroka zapusti trg delovne sile za daljše časovno obdobje. Na trg delovne sile se praviloma vrne, ko otroci zrastejo in ne zahtevajo več toliko nege in skrbi.
- Družine, kjer so žene/mame prisotne na trgu delovne sile ves čas, z minimalnim časom odsotnosti (porodniški dopust), ki je namenjen negi in skrbi za novorojenega otroka (Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971).

Oblik družin je, kot smo videli, veliko in so zelo raznovrstne. V nekem vsakdanjem življenju, v medijih in lahko bi tudi rekli, v kolektivni zavesti družbe, pa še vedno tiči prepričanje, da družino lahko osnuje le par, ki je sklenil zakonsko zvezo. Zakonska zveza pa se je, tako kot družina, skozi leta spreminjala.

Scanzoni in Scanzoni sta opisovala »evolucijo« zakonske zveze takole:

- »Lastniško – lastninski« vzorec zakonske zveze, ki je bil značilen predvsem za 18. Stoletje
- Vzorec zakonske zveze, ki deluje po načelu »glava – dopnilo«, ki je prevladoval do nekako srednjih let 20. Stoletja.
- »Starejši partner – mlajši partner« vzorec, ki je prevladoval do poznih let 20. Stoletja.
- Konec 20. in začetek 21. Stoletja pa se je začel razvijati vzorec »enakovrednih partnerjev« (Scanzoni in Scanzoni v Vannoy-Hiller in W. Phibler 1989).

Zadnji vzorec predstavlja najboljši približek zakonski zvezi, ki lahko tvori dvokarierno družino. Je precej drugačen od drugih, saj je edini, ki implicira na približno enake dohodke obeh partnerjev, s tem pa ne večje prepletenosti vlog. Predvsem nižji dohodek žensk je bil skozi zgodovino glavni razlog za njihovo podrejenost, večjo izključenost iz javne sfere in potiskanje v privatno sfero življenja.

3 OPREDELITEV DELA ZA PLAČILO

V času, ko sta Murdock in Parsons govorila o nuklearni družini, se je vzpostavila tudi posebna vrsta delovne etike, ki govori o moškem, kot odgovornem za materialno dobrobit družine. Z razvojem industrijskega kapitalizma, še posebno pa z njegovo dozorelostjo, se je uveljavila nova delovna paradigma znotraj družin. Kot delo se označi tisto delo, ki poteka zunaj doma, za plačilo, in ga opravljajo polno zaposleni odrasli moški. Takšna percepcija dela se je javno formalizirala s Fordom in njegovo uvedbo pogodb o zaposlitvi, delovnega časa in lokacije dela. V javnem življenju, v javnih statistikah, v medijih in še kje, postane takšna oblika dela edino pravo delo. Delo se definira kot aktivnost, ki proizvaja izdelke ali storitve, zaposlitev pa kot delo, ki je opravljeno za plačilo in ga je možno tržiti na trgu. Ključna razlika nastane med delom za trg in delom, ki ne gre na trg. Delu za trg lahko določimo finančno vrednost in lahko ocenimo zasluge, ki pridejo od izdelkov ali storitev. Izdelku oziroma storitvi dela, ki ni bilo narejeno za trg in je bilo »porabljeno« v okviru gospodinjstva, pa takšnih ocen ne moremo dati (Hakim 2004; Edgell 2006).

Pri delu za plačilo se aktivno udeležujeta oba spola. Pomembna razlika je v tem, da gre pri ženskah večkrat za delo za skrajšan delovni čas, za drugačno pogodbo in seveda za, v mislih stalno prisotno, drugo delo, ki še vedno ostaja ženska dominantna naloga. Gospodinjsko delo se tako vidi kot prva ženska delovna dolžnost. Ker ne gre za plačano delo, ker ni zunaj doma in ker ni »na pogodbo«, to ni pravo delo. Ne gre za delo, ki bi ga lahko izmerili. Kadar se govori o delu se ženske, ki ostajajo doma in opravljajo gospodinjska dela, obravnavna kot da opravljajo manj pomembno, »nepravo« delo, in se jih, na koncu koncev, izključi iz javnih statistik o opravljenem delu. Delo postane tudi sinonim za zaposlitev. S tem pa se na tisti del prebivalstva, ki opravlja ne-delo postavijo številna dodatna bremena in tveganja. Konec 19. Stoletja se namreč vzpostavi sistem varstva za tiste s pravim delom, torej s pogodbo o zaposlitvi. V primeru izgube zaposlitve postane posameznik upravičen do neke vrste finančne pomoči. Dokler niso te naloge prevzele države, so jo opravljale dobredelne organizacije. Medtem, ko je delo, ki se opravlja brez pogodbe in tudi brez plačila, ostalo praktično brez vsakršne varnosti in pomoči. Edino kar je ostalo, je zavedanje, da bo tega dela vedno dovolj. Še danes se plačil in socialne varnosti pri gospodinjskem in tudi prostovoljnem delu ne dotikajo nikakršna javna pravila, ki bi

regulirala kdo, kaj, koliko in zakaj ta dela opravlja. Te vrste delo nima urejenih nikakršnih varnostnih mehanizmov, ki bi nudili pomoč v primeru, ko oseba tega dela ne more opravljati. Gospodinjsko delo je stvar zasebnosti, tja pa pogodbe o zaposlitvi ne spadajo (Hakim 2004; Edgell 2006).

Prepričanje o tem, da je delo enako zaposlitev, je povzročilo še eno pomembno posledico. Industrijski kapitalizem je ustvaril spolno razlikovano delo. Moške, ki delajo za plačilo zunaj doma in ženske, ki delajo doma, brez plačila (Edgell 2006).

Kljub številnim spremembam, ki smo jim priča danes, feminizem, fleksibilno delo, nove pogodbe o zaposlitvah, tehnološki napredek in še bi lahko naštevali, je razlikovanje ostalo zasidrano v naših glavah, medijih in zakonih. Kot je tam ostala ideja o edini pravi, jedrni družini.

3.1 UČINKI PLAČANEGA DELA

Participacija žensk na trgu delovne sile, se je v zadnjih tridesetih letih močno povečala. Po koncu druge svetovne vojne in pa med njo, je bilo število zaposlenih žensk precej visoko. Ko so moški prišli nazaj in zopet zavzeli svoja delovna mesta, so se ženske ravno tako vrnile na svoja »delovna mesta«, pri delu za plačilo pa večinoma ostale za skrajšan delovni čas. Kljub temu, da so moški nazaj prevzeli svoje mesto, ki so ga imeli pred vojno, pa je bila mreža pretrgana. Ženske se niso v celoti vrnile nazaj v zasebnost. Delo/zaposlitev ima nekaj pomembnih učinkov na posameznike in najbrž tudi v njih tiči razlog za vrnitev žensk na delovna mesta zunaj doma. Zato vztrajamo na še tako dolgočasnih delovnih mestih, pod še tako nehumanimi pogoji, tako ženske kot tudi moški, še danes.

Giddens navaja 6 značilnosti dela/zaposlitve, ki ga naredijo nepogrešljivega v naših življenjih. Mednje šteje denar (plačilo za opravljeno delo in redni dohodek za zadovoljevanje potreb), stopnjo aktivnosti (izboljševanje kapacitet mentalnih sposobnosti, napredek in rast znanja), različno delo (delo zunaj doma omogoča neke vrste psihološko razbremenitev posameznika), časovno strukturo (časovna organizacija dneva okoli dela), družbene stike (delovno okolje omogoča navezovanje stikov in prijateljstev), osebno identiteto (posamezniki si s pomočjo dela/zaposlitve oblikujejo neke stabilne identitete, ki jim dvigajo samozavest in zavedanje o lastni vrednosti) (Giddens 1997, 306-307).

Lahko se strinjamo z definicijo dela, ki ga je postavil industrijski kapitalizem. Rečemo lahko, da je delo le tisto delo, za katerega prejmemo plačilo. Lahko pa stopimo korak stran in si ogledamo dela, ki jih tekom dneva, mesečno in skoraj vse življenje opravljamo posamezniki. Naš dan se res vrti okoli zaposlitve. Vendar vsi, v tistih nekaj ur, ki ostanejo, vključujemo še številna druga dela. Ali potem vsem drugim aktivnostim ne moremo reči delo? Naj jih imenujemo opravljanje ali morda dolžnosti? Ali s tem res izgubijo pridevnik narediti? Ne, še vedno ostanejo delo. Čeprav zanje ne dobimo plačila. In še vedno pomembno vplivajo na gospodarstvo.

Evropska komisija v poročilu o zaposlenosti ljudi v Evropi za leto 2007 navaja Slovenijo kot eno izmed držav z največjo rastjo zaposlenosti v letu 2007. Govori o 1,5% rasti, glede na predhodno leto. Če je bila rast zaposlenosti v letu 2006 v Sloveniji 1,2%, so v letu 2007 zabeležili 2,7% rast. V letu 2007 je rast zaposlenosti žensk v Evropski Uniji kar dvakrat preseгла rast zaposlenosti moških. V Sloveniji je bila leta 2007 stopnja zaposlenosti prebivalstva 67,8%. Cilj Evropske Unije pa je doseči 70% stopnjo zaposlenosti v državah članicah do leta 2010¹. Zaposlenih je bilo 62,6% slovenskih žensk. Slovenke so tu že presegle cilj EU, ki znašal 60%² stopnjo zaposlenosti žensk do leta 2010. Stopnja zaposlenosti moških pa je znašala 72,2%. Med delovno aktivnim prebivalstvom je bilo leta 2007 dolgoročno nezaposlenih 1,8% moških in 2,7% žensk. Pri obeh spolih pa je glede na pretekla leta dolgoročna nezaposlenost upadla³ (Evropska komisija 2008).

Slovenija je, vsaj od konca 2. svetovne vojne naprej, veljala za državo, kjer sta oba spola prisotna na trgu delovne sile. Zato visoka stopnja zaposlenosti žensk niti ni presenetljiva in se bistveno ne zmanjša, ko se pari odločijo za otroke. Slovenija je v svojem prejšnjem sistemu pridobila in uresničevala vrednoto: pravico do dela. Opazimo jo še danes, čeprav je ustava nič več eksplicitno ne določa. To je pravica do dela. In s pravico do dela so bile takrat zaposlene, skorajda brez izjem, za polni delovni čas, tudi skoraj vse odrasle ženske.

¹ Cilje stopenj zaposlenosti v EU določa Lizbonska pogodba. Sprejeti so bili leta 2000. (European commission, 2009).

² Slovenke so po podatkih Evropske komisije cilj 60% zaposlenosti žensk presegle že tudi leta 2005, ko je ta znašal 61,3%. (Kanjus Mrčela in Černigoj Sadar 2007).

³ Leta 1997 je bilo 3,3% žensk in pa 3,6% moških dolgoročno nezaposlenih. Številka se je leta 2000 povečala na 4,1% pri moških in 4,2% pri ženskah. Nato je vztrajno padala in leta 2007 naredila največji skok, saj se je dogoročna nezaposlenost pri ženskah zmanjšala za 0,8% in pri moških za 0,6%.

Kot kaže, se je trend ohranil in je zaposlenost žensk v Sloveniji še vedno visoka, še posebej, če jo primerjamo z evropskim povprečjem, ki znaša 49,8% (Evropska komisija 2008).

Trendi zaposlenosti obeh staršev v Sloveniji niso novi. Kar je za Slovence novo, je podaljševanje delovnega časa, nove oblike zaposlitve in razvijanje delovne kariere pri obeh spolih. Prej večinoma moška težnja po karieri in uveljavitvi na delovnem mestu, je sedaj postala težnja obeh spolov. Ženske so danes bolj izobražene, kot so kdajkoli bile. Njihove težnje in želje po uspešni karieri temu primerno naraščajo. Kar pomembno vpliva na družine in družinsko življenje. Nekako se je začela podirati ženska podrejenost v družini in ženske same so začele odločati o tem, kdaj bodo imele otroke in s kom. Kakor koli rečemo, da je moderna medicina z razvojem enega izmed najbolj priljubljenih kontracepcijskih sredstev »obesila« odgovornost za zanositev zgolj na pleča žensk, jim je ravno s tem omogočila to pomembno odločitev. Kdaj bom imela otroke in s kom. Danes je skoraj nemogoče preživljati družino samo z eno plačo. Tako ženskam praktično ne preostane drugega, kot da se zaposlijo. Pri polni zaposlenosti obeh staršev, še posebej pri njuni težnji po napredovanju in gradnji lastne kariere, pridemo do pomembnega vprašanja. Če oba starša delata v službi, ali to velja tudi za dom?

3.2 RAZLIKOVANJE MED GOSPODINJSKIM DELOM IN PLAČANIM DELOM

Večina gospodinjskih del ni videnih kot delo, pač pa kot osebne aktivnosti. Med osebne aktivnosti lahko prištejemo prehranjevanje, ohranjanje stikov z bližnjimi, nego in skrb zase, učenje in podobno. Hakimova navaja pravilo substitucije oziroma kriterij tretje osebe, ki določa razlikovanje med delom in osebnimi aktivnostmi, med proizvodnjo in potrošnjo (Hakim 2004, 24). Pravilo pravi:

»...če bi aktivnost izgubila svojo vrednost ali uporabnost, če bi jo opravil nekdo drug, potem to ni delo. Aktivnost se označi za produktivno, če jo lahko opravi tretja oseba, nekdo drug, ki od nje nima koristi« (Hakim 2004, 24).

Tako na primer učenje ni delo, saj bi se njegova vrednost za študenta izgubila, če bi se namesto njega učil nekdo drug. Preživljanje časa z otroci, vrtnarjenje ali kuhanje za

posebno priložnost so tudi osebne aktivnosti, saj bi se užitek tega dela izgubil, če bi ga opravljal nekdo drug. Rutinsko čiščenje pa se lahko označi kot delo. Rutinsko čiščenje namreč lahko opravi druga oseba, ki od njega nima »osebnega ugodja« ali koristi. S to zamenjavo pa vseeno dobimo enak rezultat vrednosti ali uporabnosti (Hakim 2004, 24). Pravilo je na prvi pogled videti enostavno in jasno. Ko pa pogledamo bliže, vidimo, da je ločnica pravzaprav zelo tanka ter zelo odvisna od posameznikove percepcije pomena dela in njegove uporabnosti. V preteklosti je imelo delo na kmetiji tako svojo noto osebne aktivnosti (vrtnarjenje, gojenje rastlin, skrbi za živali), kot tudi noto dela, kadar so bili izdelki prodani na tržnici ali zamenjani za drugo blago. Ker pa je večina dela v gospodinjstvu potrošne narave, je njegovo proizvodno naravo toliko težje prepoznati (Hakim 2004). V današnjem času bi v proizvodno naravo gospodinjanskega dela lahko vključili t.i. »sivo« ekonomijo. Na primer, šivanje doma za denar, varstvo otrok in podobno. Domače, družinsko, pa tudi gospodinjstvo delo je težko natančno opredeliti prav zato, ker so njegove osebne in čustvene razsežnosti težko ločljive od neosebne, instrumentalnega opravljanja (produktivne) dejavnosti. Paradoks, s katerim so imele ženske kot družbena skupina opraviti tako rekoč v vsej moderni zgodovini, je, da je bila prav čustvena razsežnost družinskega in gospodinjanskega dela uporabljena kot argument za opredelitev tega dela kot neproduktivnega, kot »dela iz ljubezni«, ki naj ne bi bilo podvrženo tržni instrumentalizaciji.

Lahko rečemo da so delo dejavnosti, ki jih človek mora opraviti in pa dejavnosti, ki jih opravi iz nekaterih notranjih vzgibov, želja ali potreb. Konec koncev je tudi hobi delo, saj zahteva določen čas, lahko tudi poseben prostor in zelo verjetno posebno znanje ali vedenje. Ni nujno, da je delo le prisila ali kot bi rekel Marx, odtujitev. Marx je delo definiral kot najpomembnejšo in temeljno človekovo dejavnost, ki ima do ljudi lahko dvojen odnos oziroma učinek. Ljudem lahko omogoča uresničitev njihovih skritih možnosti, lahko pa »...izkrivi in izpridi njihovo naravo in odnose do drugih ljudi« (Marx v Haralambos in Holborn 1999, 187).

3.3 OPREDELITEV KARIERE

Greenhaus je podal opredelitev kariere kot...«zaporedje delovnih izkušenj, ki se raztezajo skozi obdobje človekovega življenja» (Greenhaus v Goldsmith 1989, 31).

Da se delo opredeli kot kariera, je nujna časovna komponenta. Delovne izkušnje pa niso nujno povezane z vertikalno mobilnostjo, da označujejo kariero (Greenhaus v Goldsmith 1989).

Greenhausova definicija kariere tako poda zelo širok opis, ki zajema veliko ljudi. Iz definicije izključi profesionalizem, vključenost, mobilnost. To so dejavniki, ki lahko pomembno ločujejo zaposlitev od kariere. Če lahko zaposlitev razumemo kot delo za denar, kariera lahko pomeni delo za življenje, užitek. Že samo delo prinaša posamezniku zadovoljstvo, srečo in veselje. Zaposlitev pa lahko prinaša le potrebna sredstva, da posameznik lahko svoje zadovoljstvo poišče drugje, v hobijih ali prostem času. Pomembna predpostavka kariere tako postane tudi karierna orientiranost posameznika.

3.4 KARIERNA ORIENTIRANOST

Karierna orientiranost postane pomemben del družinskega življenja posameznikov, kadar vpliva na način, kako posameznik vrednoti svoje vloge v življenju. Če je posameznik karierno orientiran, pomeni, da posveča delu in zaposlitvi znaten del svojega dneva ali celo življenja. Tako posveti velik del svoje energije, truda ter časa delu, kar lahko pomeni, da pri svoji vlogi družinskega človeka ni veliko prisoten (Greenhaus v Goldsmith 1989).

Novejše raziskave s področja posameznika in njegove/njene karierne orientiranosti kažejo, da ta ni enakomerno razdeljena med spoloma ter med visoko-kvalificiranimi in nizko-kvalificiranimi delavci/zaposlenimi. Moški kažejo večje želje in vzgibe po napredovanju na delovnem mestu kot ženske, prav takšna razlika pa se pokaže tudi med visoko-kvalificiranimi in nizko-kvalificiranimi delavci/zaposlenimi. Posebej ženske postavijo kariero na stranski tir, kadar imajo majhne otroke. Takrat se večkrat odločijo za delo za skrajšan delovni čas ali druge »manj zahtevne« oblike zaposlitve. Ko so se formalne možnosti v zaposlitvi in karieri za moške in ženske vsaj približno uravnovesile, na neformalni ravni položaj ženske še vedno ostaja težji in neenakopraven. Ženske se večkrat

kot moški soočijo s svojo spolno vlogo vzgojiteljice in skrbnice za družino, kar jih pri načrtovanju in uresničevanju kariere lahko močno ovira. Normativne konstrukcije še vedno pričakujejo ali celo zahtevajo od žensk, da se posvetijo družinam in družinskemu področju življenja. Kariera in karierna orientiranost pa zahtevata, da se delu posveti veliko časa, energije in odrekanja do drugih stvari (Crompton 2006).

Odločitev kariera da ali ne je danes za ženske enako težka, kot je bila v preteklosti, ko se je sploh začelo govoriti o tem, da ima tudi ženska lahko kariero. Čeprav danes ni več normativnih ovir pri zasledovanju kariere, ostajajo te ovire na vseh drugih ravneh. Pričakovanja družbe do ženske, pričakovanja partnerja do ženske, pričakovanja širše okolice do ženske. Tako lahko še vedno govorimo o težki odločitvi, ki lahko povzroči številne nevšečnosti in nezadovoljstva, v življenju žensk in posledično družin.

3.5 KARIERA IN ŽENSKO

Skozi pregled literature hitro opazimo, da sproža vprašanje o karieri ali družini veliko več polemik, kadar se govori o ženskah, kot kadar se govori o moških. Že večkrat smo omenili, da je moškimi zaposlitev, delo zunaj doma in tudi kariera, veliko bolj samoumevna in tudi veliko bolj pričakovana dejavnost, ki se jo bodo lotili v življenju. Pri ženskah se velikokrat zazdi, da ni tako. Kljub odstranitvi mnogih ovir jih je še vedno veliko ostalo. Tudi zato nekateri avtorji trdijo, da lahko ženska ali zasleduje kariero ali pa se posveti skrbi za družino. Mednje spada Chaterine Hakim, ki predstavlja eno najbolj poznanih avtoric s tega področja. Pravi, da se za pravo kariero lahko odločijo le tiste ženske, ki se hkrati odločijo, da ne bodo imele lastne družine. Takšno trditev podkrepi z empiričnimi podatki. Ženskam, zaposlenim s polovičnim delovnim časom, se vloga v družini ne spremeni. Njihova samopodoba o gospodinji se ne spremeni, njihova moč pri odločanju o družinskih zadevah se ne poveča, ne spremeni se njihovo lastno videnje in dožemanje same sebe. Hakimova navaja obstoj dveh skupin žensk:

- Ženske, ki se odločijo za materinstvo in gospodinjstvo ter temu posvetijo svoje življenje.
- Ženske, ki se odločijo za kariero in se odpovejo materinstvu.

Možnega obstoja skupine, ki bi se vključila med obe skupini ne predpostavi. Ženske, ki v svoje življenje vključujejo oba pola, družino in kariero, pravi, ne opravljajo dela dovolj

dobro. Zelo je zanimivo, da pri teh ženskah ne govori o karieri, pač pa o službi. Priznava možnosti vrnitve žensk na delovna mesta in h karieri, ko se zmanjšajo odgovornosti, ki jih prinaša družina.

Hakimova pravi, da se feministične teorije o tem, da so ženske prisiljene v določeno vedenje ter da se jim drugačno vedenje prepoveduje, motijo. Poudarja, da se ženske same odločajo, kateri aspekt življenja bodo izbrale in kako. Nekatere so se odločile, da bodo živele svoje dvojne vloge in tako bodo bolj obremenjene, druge, da ne. Ženske niso homogena skupina, pač pa izrazito heterogena. Temu primerno so različne njihove odločitve (Ule in Kuhar 2003; Jenkins 2004).

4 GOSPODINJSKO DELO

»Vsak dom je kombinacija hotela, restavracije, pralnice, centra za varstvo otrok in centra zabave« (Collind in Coltrane 1998, 374).

Gospodinjsko delo se rado razdeli med dve sferi. Ženska sfera pokriva delo v hiši/stanovanju, na primer kuhanje, likanje, pranje, sesanje in skrb za otroke. Moška sfera pa pokrije delo zunaj hiše, na primer košenje trave in razna manjša tehnična popravila. Moški večinoma ne opravljajo del, ki spadajo v žensko sfero gospodinjskega dela, razen če se le to ne pokriva z njihovim delom, oziroma zahteva nekatere druge, predvsem »moške« lastnosti. Tako se recimo pečenja na žaru, ki poteka zunaj hiše, na ognju, v bistvu pa gre za kuhanje, lotevajo moški. Tukaj se pokaže ločnica v delitvi dela. Ženska opravila so narejena na dom, zahtevajo »ženske« sposobnosti nege in skrbi, moška dela pa so orientirana zunaj doma, kjer je večja verjetnost za nevarnost, kot je recimo ogenj pri žaru. Moški prav tako ne opravljajo »umazanih« del, kot je čiščenje straniščne školjke ali tal. Razlika se pojavi tudi v intenziteti in časovnem zaporedju dela. Ženske opravljajo več opravil naenkrat in vsak dan. Moški delajo večinoma ob vikendih in po eno opravilo naenkrat (Collind in Coltrane 1998).

V večini družb velja, da so tudi znotraj gospodinjskega dela, opravila spolno specifična. Čeprav argument, da gre za delitev dela, in da je, v splošnem, število opravil enakomerno

razdeljeno med oba partnerja, lahko vzdrži, bi bilo potrebno dilemo preveriti bolj natančno. Narava posameznih del je namreč zelo varljiva. Posodo je potrebno pomiti po vsaki uporabi, prav tako je potrebno oprati in zlikati perilo vsaj enkrat tedensko, za otroke je potrebno skrbeti vsak dan. Vsa ta dela potekajo neodvisno od letnega časa, meseca ali dneva. Večina moških opravil pa je odložljiva, redkejša in, predvsem, odvisna od drugih dejavnikov. Nepokošena trava lahko nekaj dni počaka, sneg pada le pozimi, čas primeren za piknik je le nekajkrat na leto. Ne gre za opravila, ki bi bila vsakodnevna, rutinska ali (v večini primerov) nepogrešljiva. Prav tako ne gre za opravila, ki so časovno določena. Večerjo je, na primer, potrebno narediti do določene ure in se je ne da odložiti na vikend. Tako postanejo »ženska« dela v gospodinjstvu bolj obremenjujoča in zahtevna, prav tako pa so bolj podrejena določenemu urniku. Nadzor nad tem, kdaj, kako in zakaj bo določeno delo opravljeno, je precej bolj fleksibilen v delih, ki jih večinoma opravljajo moški. Iz vseh teh razlogov, je takšna delitev dela, vseeno nepravilna ter še vedno predstavlja večino odgovornosti in obremenitve na žensko. Ženske si težje organizirajo svoj čas za druge dejavnosti. Podredijo se delu doma, ker je obsežno in časovno naravnano. Moški imajo več nadzora nad svojimi opravili in jih lažje prilagajajo v svoj dan. Lažje se posvetijo tudi drugim dejavnostim ter hobijem. Lahko rečemo, da brez del, ki jih opravi ženska, družina težje funkcionira, saj poskrbi za higieno, zdravje in osnovne življenjske potrebe.

Kot navajata Michelle L. Frisco in Kristi Williams v članku *Perceived Housework Equity, Marital happiness and divorce in Dual-Earner households*, izsledki številnih raziskav kažejo, da so, kljub polni prisotnosti na trgu delovne sile, še vedno ženske odgovorne za večino gospodinjskega dela. S te pa se njihovo zadovoljstvo v zakonskih zvezah močno niža (Frisco in Williams 2003). Nekatere druge raziskave kažejo, da se moški, kadar pomagajo pri notranjih gospodinjskih opravilih, izogibajo neprijetnih del. Raje se posvetijo igri z otroci kot gospodinjskim opravilom ali hranjenju otrok oziroma pospravljanju za njimi. Najmanj priljubljena moška opravila sta čiščenje in pranje/likanje perila. Avtorici Rosemary Crompton in Clare Lyonette sta tako izoblikovali tipologijo delitve dela glede na delitev teh dveh gospodinjskih opravil.

- Tradicionalna delitev dela pomeni, da tako čiščenje kot skrb za perilo, vedno ali skoraj vedno opravi ženska.

- Manj tradicionalna delitev dela pomeni, da ženska vedno ali skoraj vedno opravi eno od opravil, drugo pa si z moškim delita.
- Deljena delitev dela pomeni, da vsak od partnerjev opravi eno izmed del ali pa, da en opravi eno, drugo pa opravijo neke druge osebe ali organizacije.
- Ne-tradicionalna delitev dela pomeni, da vedno ali skoraj vedno obe deli opravi moški. V ne-tradicionalno delitev sta avtorici vključili tudi tista gospodinjstva, kjer eno izmed teh dveh del opravi moški, drugega pa si s partnerko delita ali pa je drugo opravljeno s strani druge osebe ali organizacije.
- V zadnjo točko pa sta vključili še delo, ki ga za gospodinjstvo opravljajo druge osebe ali organizacije. Lahko opravljajo oba izmed del ali pa vsaj eno (Crompton in Lyonette 2007).

Raziskava Rosalind C. Barnett in Yu-Chu Shena je pokazala, da razlike, koliko časa in dela kdo opravi v gospodinjstvu, izginejo, kadar oba partnerja na delovnem mestu in pri gospodinjstvem delu preživita enako število ur. V zakonskih zvezah, vključenih v njuno raziskavo, sta oba partnerja v enem tednu posvetila 65 delovnih ur zaposlitvi in gospodinjstvem delu, ter si tako delo razdelila bolj »pošteno«, saj dokazov za preobremenjenost le enega nista našla (Barnett in Shena 1997). Njuna raziskava potekala na vzorcu 300 družin z dvema karierama v mestu Massachusetts v ZDA med belimi predstavniki srednjega razreda. Vzorec ni reprezentativen, zato tega zaključka ne moremo obravnavati kot splošno veljavnega.

Hierarhija od najbolj do najmanj priljubljenih gospodinjstvenih del, kot jo navajata Collind in Coltrane, prikazuje takšno sliko. Najbolj priljubljeno delo je kuhanje. Sledijo nakupovanje, pranje perila in čiščenje hiše. Najmanj priljubljena pa sta pomivanje posode in likanje. Ženske v raziskavah do gospodinjstvenih del kažejo zelo ambivalentne občutke. Po eni strani jih dela osrečujejo, saj rade skrbijo za družino in njene člane, po drugi strani pa so dela monotona, dolgotrajna in rutinska, zaradi česar jih težje opravljajo (Collind in Coltrane 1998).

4.1 DELITEV GOSPODINJSKEGA DELA

Opravila v okviru gospodinjskega dela v družinah z dvema polno zaposlenima partnerjema so se razvila tudi iz pričakovanj do posameznih spolnih vlog. Pričakovanja do moških spolnih vlog so drugačna, kot tista do ženskih. Moška se ne usmerjajo na starševstvo in zakonsko zvezo ampak na uspeh v družbi. Torej na uspešno kariero, zaslužek in moč. Doyle prepozna 5 normativnih pričakovanj do moških:

- »Anti« ženski element: moški morajo predstavljati nasprotje ženske.
- Element uspeha: moški morajo biti boljši do drugih v vsaki aktivnosti, t.j. v službi, pri športu,...
- Element agresivnosti: moški se mora boriti za tisto, kar misli da je prav.
- Seksualni element: moški morajo zadostiti normi po seksualni nadvladi in nadzoru.
- Element zanašanja nase: moški morajo nadzirati situacije, morajo biti močni (Doyle v Vannoy-Hiller in W. Phibler 1989, 68).

Glede na številne izsledke raziskav se spolne vloge žene/matere in moža/očeta ter delitev dela znotraj družinskega življenja dvokariernih družin ne kažejo v neki novi obliki, ki bi pomenila premik od tradicionalne. Ženske še vedno opravijo večino gospodinjskih del. Še vedno prihaja do različnega dojetanja gospodinjskega dela in njegove pomembnosti v družinskem življenju. Avtorici članka Perceived Housework Equity, Marital happiness and divorce in Dual-Earner households, Michelle L. Frisco in Kristi Williams, navajata izsledke svoje raziskave, v kateri sta preučevali korelacijo med opravljenim gospodinjskim delom in zadovoljstvom z zakonsko zvezo. Njuni izsledki kažejo na to, da ne glede na dojetanje delitve gospodinjskega dela znotraj družine kot enakopravno, ženske opravijo levji delež vsega dela. Prav tako je zadovoljstvo z zakonsko zvezo pri ženskah večje, če dojemajo delitev dela kot enakopravno. Tiste ženske, ki smatrajo delitev dela kot neenakopravno, poročajo o večjem nezadovoljstvu z družinskim življenjem in tudi večji možnosti za razvezo zakonske zveze. Če moški dojemajo delitev dela kot neenakopravno (če žena opravi več dela), se možnosti za razvezo zakonske zveze ne povečajo. Zanimivo pa je, da se, sodeč po njunih raziskavah, moški veliko hitreje počutijo preobremenjene, kot njihove žene. 81,5% moških, ki pravijo, da opravijo več gospodinjskega dela kot njihove žene, dejansko opravlja manj kot polovico vseh del. Medtem, ko se ženske počutijo preobremenjene, ko

opravljajo praktično vsa gospodinjska dela same. Zaključita, da je poštena delitev gospodinjskega dela, zelo pomembna za zadovoljstvo v zakonski zvezi (Frisco in Williams 2003, 59-70).

Pravičnost v delitvi dela je pomembna v zadovoljstvu z zakonom. O takšnih izsledkih raziskav poročajo tudi številni drugi raziskovalci. Blair je poročal, da je najmočnejši napovedovalec možnosti zakonskih konfliktov prav ženina ocena o pravični delitvi dela znotraj družine oziroma zakonske zveze (Blair 1993 v Coleman in Ganong 2004).

4.2 TEORIJI O DELITVI GOSPODINJSKEGA DELA

Na nepravilno delitev gospodinjskega dela so med prvimi opozorile feministke drugega vala. V sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja so bile ženske žrtve več načinov diskriminacije. Kljub temu, da so bile prisotne na trgu delovne sile, so imele manj plačana in nižje vrednotena delovna mesta, kot moški. Večina ni zaslužila dovolj, da bi lahko preživljala družino. V istem času je začelo naraščati število razvez zakonske zveze. Ker niso zaslužile dovolj za preživetje družine in ker so z razvezo izgubile dodatni dohodek, se je precejšnje število žensk znašlo na robu revščine. Feminizem drugega vala je opozarjal predvsem na ekonomsko neenakost moških in žensk ter na nepravilno delitev dela, tako dela znotraj družine, kot dela na trgu delovne sile. Ženske so namreč opravljale večinoma »ženske« poklice medicinskih sester, varuš, vzgojiteljic, in podobno (Crompton 2006).

Za pomoč pri razlagi narave delitve gospodinjskega dela in njegovih trendov, sta se razvila dva sklopa teorij. Prva ekonomska-materialna in druga feministična-normativna teorija (Crompton 2006).

EKONOMSKO-MATERIALNA TEORIJA

Ekonomska-materialne teorije se osredotočajo predvsem na pomembnost časovne komponente in potrebne materialno-finančne vire v okviru družinskega življenja. Tisti člani družine, ki preživijo več časa na delovnem mestu, imajo posledično manj časa za opravljanje gospodinjskega dela. Vendar pa bodo, zaradi povečane količine časa na delovnem mestu, v družino oziroma gospodinjstvo prinesli več materialno-finančnih virov. Takšen položaj jim omogoča, da opravijo manj gospodinjskega dela. Neoklasični

ekonomisti so tako zagovarjali idejo, da je za družino/gospodinjstvo najbolj učinkovito, če se moški specializira za delo na trgu delovne sile in ženska za delo znotraj doma (Crompton 2006).

FEMINISTIČNE-NORMATIVNE TEORIJE

Feministične avtorice so bile med prvimi, ki so opozorile na vprašanje žensk in njihovega dela v družini. Feministične teorije so se uprle ekonomskemu razumevanju gospodinjkega dela in njegovemu vplivu na člane družine ali gospodinjstva. Alokacija gospodinjkega dela izključno na ženske je ponovno utrdila tradicionalne norme in pravila spolnih vlog, ki so dokončno prevladale v času kapitalizma, ko je delavski razred pričel zahtevati svoje politične in ekonomske pravice. Vladajoči razred je ustvaril gospodinjko, s tem pa delavski razred prepričal, da je pomembno in prijetno imeti dom, kamor se lahko vsakdo zateče po trdem in napornem delu. Domače delo se je označilo za nedelo in se ga ločilo od »produktivnega dela«. Na ta način se je vrednost moških delavcev povečala in navidezno se je povišal dohodek, saj je postal moški edini, ki je domov nosil denar. V predmeščanskih družbah pa je družinsko delo veljalo za družbeno pomembno delo in je predstavljalo eno izmed enot celotnega družbenega dela.

Za doseganje »idealnega« doma je potrebno, da je nekdo izključen iz trga delovne sile. Ženske so postale izključena socialna skupina, ki »spadajo« v sfero necenjenega, neplačanega dela. Sočasno se je oblikoval svet zasebnosti, ki ga označujejo moderna družina, ki temelji na čustvih, otroštvu ter mitu o materinski ljubezni. V tem svetu je ženska dobila novo poslanstvo, ki je temeljilo na vzdrževanju družinske skupnosti, kar je potekalo na dva prevladujoča načina: kot gospodinjke in kot materinjenke. Oboje je določalo njen družbeni pomen in socialno identiteto. Se pravi, razmere v gospodinjstvu so odražale »sposobnost žene in matere«. Na drugi strani so moški stopili v svet javnosti in plačanega dela in postali materialni skrbniki družin ter oblikovalci in urejevalci »zunanjega sveta« (Crompton 2006; Renner v Oakly 2000).

4.3 SPREMEMBE V SPOLNIH VLOGAH IN DELITVI DELA?

V moderni dobi in še prej je veljala polarizacija dela na javno, formalno, plačano (moško) delo in zasebno, neformalno, neplačano (žensko) delo. V obdobju 20. Stoletja postanemo

priča nekaterim spremembam na področju družbenih vlog. Te spremembe izhajajo predvsem iz sprememb na področju dela.

»Družbena delitev dela implicira (neenako) vrednotenje vlog vezanih na javno (v katerem je umeščeno plačano delo) in zasebno (v katerem so umeščeni neplačano delo in družinski odnosi): javno ima večjo veljavo in je nadrejeno zasebnemu« (Kanjuo Mrčela in drugi 2007, 13).

S spremembami, ki smo jim priča danes, postaja usklajevanje obeh sfer dela vedno pomembnejše. Ženske so danes aktivno vključene tudi v prej moško sfero plačanega dela. Toda, ali so se moški aktivno vključili v prej žensko sfero neplačanega dela? Ali so se z večjo dostopnostjo »boljših« oziroma družbeno bolj priznanih in bolje vrednotenih delovnih mest za ženske pričele tudi spremembe doma?

Tradicionalni stereotipi o spolnih vlogah žensk in moških so zelo globoko vpeti v korenine naše družbene zavesti. Finančna preskrbljenost družine in njen skrbnik sta postala centralni in glavni problem ter hkrati glavni cilj družinskega življenja. Ker je to moška domena, je tako moški še vedno tisti, ki dominira domu, tisti, okoli katerega je potrebno vse urediti. Zaradi takšnih prepričanj je še vedno moški tisti, ki ima v službi več možnosti za napredovanje, ki zasluži več in čigar delo/zaposlitev ima prednost pred vsemi drugimi potrebami in željami družine (McKenry in Price 1994).

Ko se moške zaradi te ideologije o njihovi pomembnosti pri vlogi hranilca družine postavlja na privilegirano mesto, ženske ostajajo v ozadju. Ostane jim le izpolnjevanje svojega »poslanstva« in tistega, za kar so potrebne in pomembne. Ker takšna ideologija prinaša za moške posebno prijetno družinsko okolje, kjer je vse v najlepšem redu in tako kot mora biti »kar samo od sebe«, je razumljivo, da se, pa čeprav nezavedno, upirajo pravičnejši delitvi dela.

Hunt in Hunt sta ponudila 3 razlage, zakaj se moški »upirajo« spremembam v spolnih vlogah in delitvi dela:

1. Kulturno »zaostajanje«: Na začetku industrijske revolucije so se povečale možnosti zaposlitve. Moški so odšli na delo zunaj doma, ženske pa so ostale doma, v skrbi za družino in gospodinjstvo. Socio-tehnološke spremembe pa so povzročile, da je takšna delitev postala »odveč«, saj so vloge vedno bolj enakomerno razdeljene med oba partnerja. Na ta način se je moškim odvzel privilegiran položaj. Iz istega razloga, iz katerega mu je bil prej »dan«- ker je moškega spola. Na takšno celovito spremembo se moški prilagajajo počasneje kot ženske.
2. Spolna stratifikacija: Družbena konstrukcija spola je omejila in znatno zamejila le en družbeni spol- ženski spol. Segregacija dela in družine je moškim omogočila pridobitev moči, materialnih dobrin in vsesplošnih privilegijev. S spreminjanjem spolne delitve moški predvsem izgubljajo. Ker je svet gospodinjskega dela označen za manjvreden, je postala ideja o opravljanju gospodinjskih del za moške poniževalna. Zopet moški izgubijo.
3. Politika dominacije: Ta razlaga se opira predvsem na dejstvo, da ima le malo moških dejansko moč in vpliv, ki izhajata iz sfere plačanega dela. Kljub temu, da je za družinsko ekonomsko in statusno stanje v večini primerov bolje, da je zaposlena tudi mati, moški to težko sprejemajo. Ženska odsotnost od doma pomeni odsotnost zavetja, topline, »varnega pristana«, ki ga je predstavljal dom z mamo-ženo-gospodinjjo brez zaposlitve zunaj doma. Moški, ker naj bil bili bolj odvisni od te domačnosti in intimnosti kakor ženske, se tega oklepajo in zato ne popustijo ter se upirajo (Hunt in Hunt v Hood 1993, 111).

Glede na različna pričakovanja do spolnih vlog, tradicijo in različno vrednotenje ženskega in moškega dela, ki se pojavlja v družbi tako z razvojem misli o nuklearni družini kot z družbeno delitvijo dela, se je vzpostavila hierarhija pravil, ki velja za delo, ki ga je potrebno opraviti znotraj doma in družine ter zunaj doma, za plačilo, za preživetje.

Ker je do določenih sprememb na trgu delovne sile prišlo, je logično pričakovati tudi spremembe znotraj družin in gospodinjstev. Zaradi povečanega obsega časa, ki ga ženske preživijo na delovnem mestu, lahko opazimo nekatere spremembe v povečanem opravljanju gospodinjskega dela pri moških. Empirični podatki kažejo, da so se na tem

področju zgodile manjše spremembe. Vendar spol in spolna vloga še vedno igrata ključno vlogo, kadar govorimo o gospodinjskem delu. Kar pa je na tej točki še zanimivejše je dejstvo, da je knjigarne preplavila množica popularnih knjig o partnerstvu, družini, odnosih, ipd. Gre predvsem za literaturo, ki se opira na tradicionalno delitev spolnih vlog in njihovih značilnosti. Ženske se predstavlja kot skrbnice družine, bolj empatične, moške pa kot tekmovalne, povzpetniške. Harmonijo pa naj bi družina našla prav v tradiciji in njeni jasni razmejenosti spolnih vlog (Crompton 2006).

Do sprememb v spolnih vlogah v družbi je prišlo, vendar gre za asimetrične spremembe, ki prej še bolj obremenjujejo, kot osvobajajo. Izobrazbena struktura prebivalstva se je prevesila v prid žensk. Ženske so postale bolj izobražene kot moški, kar pomeni, da se je spremenila njihova zaposlitvena struktura in samo plačano delo. Tu so spremembe očitne, vendar kljub temu moški še vedno delajo za višje plačilo in zasedajo več vodilnih položajev kot ženske. Zelo malo sprememb pa so spolne vloge doživele na področju družine in družinskega življenja. Gospodinjsko delo in skrb za otroke sta še vedno videna kot izrazito ženska področja. Moški vztrajajo na svojih položajih instrumentalnega vodje družine tudi, kadar se razlike v dohodkih ne pojavijo. Spolne vloge so se za ženske spremenile in se pomaknile v prej tradicionalno moške vloge. Ni se pa enako zgodilo pri moških. Enakopravnost spolnih vlog je dolg in zapleten proces, ki zelo počasi prinaša spremembe v gospodinjsko delo in njegovo razumevanje. Lahko govorimo le o počasnem spreminjanju alokacije dela, ki se kaže v spreminjanju vrednot in zavesti, na pa toliko v materialni realizaciji. Delitev dela v gospodinjstvu je zelo odporna na spremembe. Vztrajno se jim upira in zelo malo jih dejansko »pride skozi zid«. Ker se je trg delovne sile do neke mere že prilagodil in privadil na ženske, je dom še vedno »neprilagojen« na moške. Moški doma predstavljajo le pomoč partnerkam, ne pa neko samostojno bistvo, ki samo poišče in opravi delo. Spolna vloge ženske znotraj družine se vse preveč veže na »naravno«, da bi lahko dopustila bistvene spremembe. Če je nekaj naravno, je tudi nespremenljivo (Blossfeld in Drobnič 2001; Švab 2001).

5 SKRB ZA OTROKE

Materialne prednosti, dedovanje, dodatna delovna sila na kmetiji ali doma in varnost za starše v starejših letih so med glavnimi razlogi, zakaj so se pari v preteklosti poročali in imeli otroke. Snovanje lastne družine je postalo izredno pomembno. Do nekako 19. Stoletja so to bili razlogi, zakaj so se otroci rojevali, zakaj so bili pomembni in koristni. Par, ki je sklenil zakonsko zvezo, je to storil zaradi reprodukcije. Ljubezen, medsebojna pomoč, spoštovanje, sobivanje, prijateljstvo, so prišli na vrsto kasneje, če sploh so. Otroci so za družino predstavljali predvsem materialne koristi, dokler jih seveda ni bilo preveč. Vendar pa danes postaja jasno, da so ti časi, vsaj v Zahodni družbi, mimo. Zakonska zveza ne sklepa več le zaradi reprodukcije, otroci se ne rojevajo več, ker predstavljajo materialne koristi za starše. Zaradi številnih ekonomskih sprememb, industrijske revolucije, razkroja družine kot gospodarske skupnosti, feminizma, materialne preskrbljenosti žensk, so otroci v družinah dobili nov položaj, nov status. Niso več »koristna« delovna sila pač pa dodatni strošek. Tu pridemo do pomembnega razloga, zakaj se danes pari odločajo za otroke. Motivi, ki pripeljejo do odločitve za otroke, so predvsem povezani s čustvenimi potrebami staršev, potrebami po predstavitvi v naslednji generaciji, povezanosti, odgovornosti in pristojnosti (Beck in Beck-Gernsheim 2006).

5.1 MATERINSTVO

Zgodile so se torej pomembne spremembe v odločitvah parov za otroke, prav tako pa, že zgoraj nakazane, spremembe v zaposlenosti in karieri obeh partnerjev. Kako pa se te spremembe odražajo v skrbi za otroke in odnosih med njimi? Koncept starševstva, tako materinstva kot tudi očetovstva, pravi A. Leira, vsebuje dva različna aspekta. Prvi se nanaša na ekonomske aktivnosti in materialno preživetje, drugi pa na primarno socializacijo, vzgojo in nego. Oba aspekta sta pomembna tudi na mikro ravni skrbi za otroke, ne le na makro ravni delo-družina. Zato je potrebno razmisliti o materah kot skrbnicah in tudi vzgojiteljicah, ne le slednje. Povečana prisotnost mater na trgu delovne sile namreč jasno nakazuje, da se spreminjajo meje produkcije in reprodukcije. Govori o pojavu modernizacije materinstva, ki ga opisuje zaposlena mati (Leira v Drew, Emerek in Mahon 1998).

Torej: zaposlena mati – modernizirana mati? Pojem modernizirane matere lahko pridobi neko negativno konotacijo, saj lahko navda z razmišljanjem o slabi materi. V vsakdanjem življenju se pridevnik moderniziran namreč vse pre pogosto uporablja v negativnem smislu. Če je nekaj modernizirano, lahko pomeni, da je tako umaknjeno stran od tradicije, zapuščine in podobno, da je slabo, negativno in ne prinaša nič dobrega.

Kljub temu, da so bile prve opredelitve dvokariernih družin podane že »davnega« leta 1969 (Rapoport), še danes opažamo resne namige o slabosti zaposlitve za ženske in tudi eksplicitne graje zaposlenih žensk, ki imajo otroke. Debate o tem, ali naj bi bile matere zaposlene ali ne, še vedno trajajo. Takšne in podobne debate se odvijajo na praktično vseh strokovnih in nestrokovnih področjih življenja. Tako o njih razpravljajo politiki, mediji in laična javnost. (Pre)večkrat pa se izjave podkrepijo še z raznimi primeri iz življenja žensk, ki imajo negativne izkušnje s kombiniranjem dela in družine. Nekateri avtorji se sprašujejo, ali niso morda zaposlene matere odveč na delovnem mestu, ali ni njihova biologija določila njihovega mesta v družino, ne v službo, ali morda ne delajo krivice ostalim zaposlenim, s tem, ko se ves čas borijo za svoje pravice, za več prostega časa in podobno. Podobno kot pri gospodinjskem delu je tudi pri skrbi za otroke opaziti več bremena na materah. Razlogov za takšno alokacijo je več. Med drugim avtorji omenjajo pojav podobe matere, kot tiste, ki je neverjetno močna, daje in odvzema toplino, bližino in hrano. Kot takšno jo dojemajo tako moški kot ženske. Naloge vzgoje otrok se tako nalagajo ženskam s strani družbe, moških in samih sebe. Kljub temu, da je število zaposlenih žensk z majhnimi otroci vedno večje, se nanje »nalagajo« še dodatne odgovornosti za dobrobit otrok, ki pa so novejšega datuma. Vedno bolj se jih obremenjuje s potrošniškimi izdelki, ki jih otroci enostavno morajo imeti, z aktivnostmi, ki jih z otroci enostavno morajo početi in z javnim diskurzom, kje vse gre kaj lahko narobe pri vzgoji, tudi v tako malih stvareh, kot je zgodnje jutranje vstajanje otrok, ker mora mama v službo. Matere se še vedno zavira s tradicionalnimi odnosi do dela in zaposlitve, v smislu »vaš otrok bo trpel« (Gatrell 2005; Drew 1998).

5.2 OČETOVSTVO

Stereotipna ideja o očetu kot finančnem skrbniku družine poda o očetih popolnoma drugačno sliko. Če se na matere pritiska, ker so zaposlene, se na očete pritiska, da morajo

biti zaposleni. Tudi, če si nekateri očetje želijo preživljati čas s svojimi otroci, jih pričakovanja družbe od tega odvrnejo. Oče namreč v družino prinaša denar in skrbi za finančno dobrobit družine, medtem ko je dogajanje znotraj družine in vzgoja otrok domena žensk/mater. Empirični podatki številnih študij kažejo, da očetje povečujejo svojo vpletenost v skrbi za otroke. Prav tako se biti oče razlikuje od biti mati, po enem zelo pomembnem dejavniku. Okoli materinstva se je vzpostavil mit, ki pravi, da je biti mati instinkt, gon, del ženske biologije. Materinstvo je postala ženska glavna zaposlitev, nanjo se pripravlja celo življenje. Biti oče pa je kulturno obnašanje, povezano z individualnimi izkušnjami. Na očetovstvo imajo velik vpliv splošna družbena pričakovanja, množični mediji in interakcije z drugimi starši. Vsa ta pričakovanja vplivajo na splošno percepcijo očetovstva. Zaradi biologije, materinskega gona in materialnih dobrih, se je očetovstvo večkrat tudi znašlo na stranskem tiru literature o družinah in starševstvu. Danes se to obrača in pojavljajo se številni diskurzi in polemike o pomenu očetovstva, sodbe o »dobrih očetih«, napotki za »dobro očetovanje«. Kljub temu pa očetje, ki prevzamejo vlogo vzgojitelja otrok, še vedno poročajo, da njihova izbira prinaša številne negativne odzive s strani pomembnih drugih. Zato se je vzpostavil fenomen »nevidnega očeta«. Nevidni oče se izogne negativnim odzivom tako, da ostaja neviden. V službi ne pove po pravici, da je zamudil, ker je peljal otroka k zdravniku, ampak se zlaže, da je bila gneča na cesti (Gatrel 2005; Dermot 2008; Oakly 2000).

Mike Durham, avtor izraza nevidni oče, pravi:

»Zanikanje očetovstva, ustvarjanje nevidnih očetov, je zelo resno. Če je materinstvo videno kot neprikladno (s strani delodajalcev), je očetovstvo nesprijemljivo in neprimerno« (Durham v Gatrel 2005, 78).

Večkrat smo omenili, da je diskurz o tem, kje je ženski mesto, še vedno prisoten. Prav tako je še vedno prisotna ideologija očeta kot skrbnika/hranitelja družine in kot starša, ki je aktivno vpleten v življenje svojih otrok. Na tem področju je bilo v zadnjih desetletjih narejenih kar nekaj sprememb, skozi katere bi lahko govorili o preseganju te ideologije. Družinske politike, politike enakih možnosti, očetovski dopust in podobno, so povzročile vidnejše spremembe na področju očetovstva. Govorimo o »novem očetovstvu«. Novi oče je aktivni oče, oseba ki se aktivno vpleta v življenje in skrb za otroke. Te spremembe na

makro ravni naj bi imele vpliv tudi na mikro ravni družine. Pa je res tako? Če se sprehodimo po ulici, parku ali mestu, vidimo vedno več očetov z vozički, na sprehodih, na igriščih. Ugotovitve številnih raziskav s tega področja kažejo bolj enakopravno sliko kot tiste s področja delitve gospodinjskega dela. Moški preživljajo več časa z otroki, vendar se tu porodi vprašanje, v katere aktivnosti se vključujejo. Starševske vloge se v družinah še vedno delijo glede na spol starša. Za novorojeno dete skrbi predvsem mama. Oče ima bolj pasivno vlogo, predvsem v obliki podpore. Tudi kasneje, ko se očetje aktivno vključijo v življenje otrok, za nego in skrb skrbi mama. Očetje imajo pravico izbire, v katere aktivnosti se bodo vključili in v katere ne. Raziskave pa kažejo, da očetje v celoti poskrbijo za otroke, kadar so sami z njimi. Kje je torej težava? Zakaj drugače nego in skrb v celoti prevzame mama? Nekaj resnice je zagotovo v ideologiji materinstva in tudi materini nepripravljenosti na prepustitev deleža skrbi in nege na partnerja/očeta. Nekaj pa jo je tudi v še vedno prisotnem razumevanju materinstva kot naravnega in očetovstva kot družbenega. Tako se obstoječa delitev dela reproducira naprej in ženske ostajajo glavne skrbnice, moški pa glavni hranitelji družine. Moški so aktivni v skrbi za otroke, vendar v prijetnejših aktivnostih, ki jih ta dovoljuje. Bolniški dopust, hranjenje, kopanje so domena žensk, igra, zunanje priložnostne aktivnosti pa so tiste, v katere se vključujejo moški. Torej novi oče že, a kako? Starševstvo ne pomeni le zabave in igre, pomeni odgovornost, pomeni vzgojo in nego. Vse to pa je še vedno domena žensk/mater (Humer v Rener in drugi 2008).

5.3 STARŠEVSTVO IN KARIERA

V nasprotju z delitvijo gospodinjskega dela se skrb za otroke bolje porazdeli v družinah. Številne raziskave kažejo, da si moški želijo biti »dobri očetje«, da si želijo participativne vloge pri skrbi za otroke. Težava nastane, ker se družbeni standardi dobrega očetovstva še vedno opirajo zgolj na njegovo hranilno in dopolnilno funkcijo, medtem ko se (kot smo že nakazali) zahteve in standardi za dobro materinjenje vztrajno dvigujejo. Ženske se že veliko pred nosečnostjo, kaj šele ko se rodijo otroci, začnejo pripravljati na materinsko vlogo. Že male deklice se napeljuje k tej vlogi, skozi igro z dojenčki in punčkami, igračkami. Očetje pa ves čas svojo vlogo doživljajo kot stransko, kot vlogo pomočnika. Ko se otrok končno rodi, pa se moški tako kmalu vrne na delovno mesto, v službo, da svoje vloge očeta ne občuti (Rener v Rener in drugi 2008).

Večina mater se dandanes več ne odloča, ali naj se v celoti posveti materinstvu ali naj ostane na delovnem mestu tudi po rojstvu otrok. Matere ostajajo zaposlene ves čas, z izjemo porodniškega dopusta ob novorojenem otroku. Že prej smo omenili, da je na tem področju slovenska družinska politika precej prijazna in da se novopečenim zaposlenim materam omogoča, da preživijo prvih nekaj mesecev ob otroku. Matere pa se, po končanem porodniškem dopustu, vrnejo na delovno mesto. Zanje je namreč precej pomembna identiteta karijerne ženske, ki je v družbi splošno bolj pozitivno asociirana, kot identiteta nezaposlene matere. Institucija materinstva namreč implicira na nizek socialni kapital in neenakopravnost znotraj partnerske zveze. Prav tako jim kariera omogoča visoko samozavest, samospoštovanje in »odmik« od vsakdanje realnosti gospodinjstva. V raziskavah matere poročajo, da pogrešajo svoje delo v času porodniškega dopusta in da bi se težko privadile na življenje brez plačanega dela. Matere poročajo tudi, da so v svojo kariero vložile veliko dela, truda in energije. Vse to pa jim preprečuje, da bi se na neki točki ustavile in posvetile nečemu drugemu. Čeprav zaslužek pri odločitvi za nadaljevanje kariere, kljub otrokom, ne igra najpomembnejše vloge⁴, je za ženske vseeno nesprejemljivo, da partner prevzame polno odgovornost pri finančnem stanju družine. Mirjana Ule navaja, da na ženske ohranitev zaposlitve vpliva predvsem pozitivno. Poveča njihovo samozavest, so bolj zadovoljne kot nezaposlene matere. Po njenih besedah ima zaposlitev na mater pozitiven učinek, saj ima z otrokom bolj uravnovešen in emocionalen odnos. Ker ima v življenju še druge obveznosti pomeni, da ima možnost izbire. Tako se lahko sama odloči, kaj bo počela v življenju in ni prisiljena v katerokoli izbiro. Povezanost očeta s skrbjo za otroke se prav tako poveča, kadar je tudi mama zaposlena. Na tej točki se lahko ponovno vzpostavi pomemben konflikt. C. Gatrell navaja Morganove rezultate raziskave iz leta 1987. Tiste ženske, ki so se odločile za kariero, so večinoma skrb za otroke prepustile očetom. Tu se je razvil poseben in globok odnos med očetom in otroki, takšen, kakršen se pripisuje ženskam in njihovem »materinskemu gonu«. Mame so to sprejele kot grožnjo svojemu materinstvu. Želele so si ohraniti kariero, vendar svojega položaja doma niso hotele prepustiti očetu. Odnos oče-otrok se tu pokaže kot odmik od preteklosti ter ideologij

⁴ Raziskava Caroline Gatrell je pokazala, da večjo vlogo kot zaslužek, igra intelektualni aspekt kariere. (Gatrell 2005).

materinskega gona in naravnosti materinstva. Očetje sami vzpostavijo odnose z otroki ne glede na mater. In ti se jim zdijo zelo pomembni. Nekatere matere takšno situacijo lahko prepoznajo kot nezaželeno, saj so skozi celotno svoje življenje živele v prepričanju in ideologiji, da njim kot materam pripada centralna pozicija v starševstvu. Povsem nezaželena pa je takšna situacija v primeru razveze, saj matere menijo, da bi otrok, ki bi bil bolj navezan na očeta, odšel k njemu v skrb (Gatrell 2005; Ule in Kuhar 2003).

5.4 PRISTOPI DRUŽIN DO SKRBI ZA OTROKE

Dvokarierne družine so se zaradi svoje narave primorane soočiti s številnimi zahtevami plačanega dela in družinskega življenja. Različne družine imajo do starševstva različne pristope. V svoji poglobljeni študiji 95-ih družin z obema zaposlenima staršema je Rosanna Hertz (Hertz 1997) prepoznala tri različne pristope staršev do skrbi za otroke.

MATERINSKI PRISTOP

V družinah, ki privzamejo materinski pristop k skrbi za otroke, je za to nalogo odgovorna mati. Da lahko kar se da dobro in brezskrbno opravlja svojo nalogo, partnerji/očetje prevzamejo tradicionalno vlogo hranilca družine in v službah delajo nadure, ali imajo celo dve zaposlitvi, da preživijo družino. Ker si danes družine težko privoščijo le en dohodek, je ta odgovornost tudi na materah. Vendar pa je skrb za otroke in vzgoja otrok za te matere na prvem mestu in temu podrejajo vse ostale aktivnosti, tudi plačano zaposlitev. Prav tako ponotranijo svojo vlogo matere in okoli nje zgradijo vse druge vloge. Da dosega ideologijo matere, ki ni zaposlena, si izbirajo dela, ki jim omogočajo delo ob urah »ki ne štejejo«; torej ponoči ali takrat, ko so otroci v šoli. Prav tako, ravno zaradi te ideologije, zapuščajo kariero, dobra delovna mesta in dober zaslužek. Tako se pozicionirajo ženske nazaj domov, izven javne sfere in trga delovne sile. V takšnem pristopu so zunanje institucije, ki lahko skrbijo za otroke (vrtci, varuške), videne kot nezaželene ali celo škodljive za otrokov razvoj. Materina stalna prisotnost je tista, ki predstavlja jedro družinskega življenja (Hertz 1997, 359-367).

STARŠEVSKI PRISTOP

Tu predstavlja jedro družinskega življenja skrb obeh staršev za otroke. Starši si v tem primeru družinsko življenje in usklajevanje vseh področij življenja uredijo na neke svoje, inovativne načine. Pri delodajalcih si uredijo boljše delovne pogoje, poiščejo manj stresna delovna mesta in uskladijo družinsko življenje bolj enakopravno. Materinstvo ni videno kot edino in esencialno za skrb in vzgojo otrok. Oba starša se v tem pristopu strinjata z idejo delitve dela in skrbi za otroke. Vseeno ženske še vedno vidijo obe odločitvi enako - ostati doma ali ostajati na delovnem mestu. Pri moških ostaja ta odločitev še vedno »nemogoča«. Nemogoča zato, ker jim strukturne in ideološke bariere preprečujejo, da sploh pomislijo na to opcijo. Pri ženskah se pojavijo težave ideološkega izvora, saj ne želijo, da bi se deljenje obveznosti preveč razdelilo. Še vedno so matere in njim pripada centralna vloga v življenju otroka. Kljub ideološkim oviram se ti pari trudijo preseči tradicionalno delitev dela in skrbi za otroke. Čeprav obstaja večje tveganje v izgubi zaposlitve ali slabem glasu na delovnem mestu, prispevajo k spreminjanju spolnega sistema, ki locira ženske na dom in v materinstvo, očete pa na plačano zaposlitev in vlogo hranitelja družine (Hertz 1997, 367-374).

PRISTOP TRGA

Visoko karierno orientirani pari, za katere možnost izgube zaposlitve ali začasna zapustitev trga delovne sile ne pride v poštev, se odločajo za pristop trga. Skrb za otroke za nekaj ur na dan prepuščajo v roke institucij in najetega varstva. Mama je tista, ki poskrbi, da za otroke skrbijo »pravi« ljudje, ki jo bodo kar se da dobro nadomeščali. Ob tem pa navajajo občutke krivde zaradi slabe skrbi za otroke. Očetom se občutek krivde ne zgodi, niti pri sebi (ker sami niso z otrokom) niti, ker njihove partnerke niso z otroci. Od vseh so očetje v tem pristopu najmanj vpleteni v življenje otrok. Njihova moškost se meri po dosežkih in ciljih v karieri. Spolne vloge obeh partnerjev se spremenijo, ker ženske poiščejo svoje nadomestilo, ne ker moški prevzamejo več odgovornosti (Hertz 1997, 374-378).

Vsi trije pristopi predstavljajo načine reševanja konflikta delo-družina znotraj družine. Strategije in načini reševanja so predvsem odvisni od posameznih družin in njihovega notranjega ustroja. Čeprav so dvokarierne družine ali pa vsaj družine z dvojnimi zaslužkom

postale norma današnjega časa, je širši strukturni nivo družbe še vedno urejen glede na družine z enim zaposlenim staršem-očetom. Seveda institucionalno varstvo otrok, šole, krožki, dejavnosti obstajajo. Vendar zahtevajo vsaj enega od staršev prisotnega, kajti zapirajo svoja vrata ob točno določeni uri, ne glede na delovnik v drugih institucijah in organizacijah. Dejavnosti so oddaljene od doma in zahtevajo čas enega od staršev, da otroke pripelje do mesta in podobno. Potrebno bi bilo razmisliti tudi o ideologiji materinstva in postavljanju očetovstva na stranski tir. Na to, kako se resnično odzovemo, kadar slišimo, da je oče doma iz službe prej kot mama in sam poskrbi za otroke in vse njihove potrebe. Ali smo mi kot posamezniki pripravljeni to sprejeti kot neko »normalno« dejstvo, ali se ob tem morda začudimo in vprašamo, če je gospod morda samski oče? Tukaj vidimo predvsem veliko vlogo medijev, ki so kreatorji javnega mnenja in splošne družbene klime. Kako mediji izpostavljajo in vrednotijo takšna vprašanja in dileme? Kakšne pridevnike »obešajo« nanje? Splošna klima za ali proti večji, tudi negovalni vlogi očetov pri skrbi za otroke in tudi pri podpori ali ne podpori zaposlenim materam, se s pomočjo medijev lahko spremeni. In lahko se spremeni tudi s podporo podjetij, države in na koncu koncev z vsakim posameznikom posebej. V vseh treh pristopih je R. Herzt opazila velike občutke krivde mater, ker so morale kombinirati delo in družino. Materinstvo je še vedno prevladujoča vloga, v življenju žensk, tako z njihovega lastnega stališča kot tudi z moškega. Lahko se nam zazdi, da tradicijo presegamo (pre)počasi.

6 DVOKARIERNE DRUŽINE

6.1 OPREDELITEV DVOKARIERNIH DRUŽIN

Termin dvokarierne družine sta leta 1969 prva uporabila zakonca Rapoport. Za dvokarierne družine sta opredelila tiste družine, kjer oba, tako moški kot ženska, sledita delovni karieri vse življenje, neprekinjeno. Oba delujeta na pomembnih, visoko-produktivnih in odgovornih delovnih mestih. Skupaj s kariero pa imata tudi svojo družino. Za opredelitev družine kot dvokarierne ni nujno, da sta oba partnerja zaposlena za polni delovni čas. Ključna pri dvokariernih družinah je visoka predanost delu, enakopravnost partnerjev in življenjski cilj, ki določa polno participacijo in napredovanje na delovnem mestu. Za ženske v dvokariernih družinah pomeni zaposlitev samouresničevanje in dolgoročni življenjski cilj,

medtem ko se za moškega njegova vloga, materialnega skrbnika družine, zmanjša (Gilbert 2004; Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971).

Za dvokarierno družino se predpostavlja, da je bolj egalitarna in enakopravna, kot druge oblike družinskega življenja. Je bolj egalitarna kot na primer družine z enim zaposlenim odraslim - moškim ali družine, kjer sta sicer zaposlena oba starša, vendar ne neprekinjeno. Predvsem žene-mame za čas, ko imajo male otroke, zapustijo trg delovne sile.

V dvokariernih družinah naj bi bila oba partnerja finančno v enakem položaju. Torej je ekonomska enakost pomembna teoretična predpostavka dvokariernih družin.

Vendar pa na žalost ta ostaja zgolj na teoretični ravni. Kljub neprekinjeni delovni karieri, kot osrednji značilnosti dvokariernih družin, tudi tu ne moremo govoriti o vsesplošni finančni enakopravnosti obeh partnerjev. Čeprav je ženskam izobrazba dostopna, so izobražene, strokovnjakinje in sledijo svoji karieri neprekinjeno, še vedno za svoje delo dobivajo manjše plačilo kot njihovi partnerji. Zelo redke ženske zaslužijo več kot njihovi partnerji (Gilbert 1993).

Te razlike so večinoma prisotne v ekonomsko razvitem Zahodnem svetu. Številke za Slovenijo po podatkih Statističnega urada so v letu 2008 videti takole.

Povprečna mesečna bruto plača žensk je bila v letu 2008 v Slovenij, za 7 % nižja kakor plača moških. Razlika med plačo žensk in plačo moških je bila najmanjša (6 %) v uradniških poklicih, največja pa v poklicih za neindustrijski način dela, pri obeh skupinah poklicev pa je plača ženske znašala v povprečju približno 75 % plače moških. Povprečne mesečne bruto plače so bile najvišje v dejavnosti finančno posredništvo. Čeprav so tako plače žensk kot plače moških, v tej dejavnosti najvišje, pa so plače žensk dosegale le dobrih 69 % plače moških. Precej so plače žensk zaostajale za plačami moških tudi v dejavnosti zdravstvo in socialno varstvo, saj so tam dosegale le slabih 71 % povprečne mesečne bruto plače moških. Ženske so imele višje plače kakor moški le v dejavnostih gradbeništvo in promet, skladiščenje in zveze, vendar je bil delež v teh dejavnostih zaposlenih žensk precej nizek (10 % v

gradbeništvu), in ženske so v njih opravljale zahtevnejša, boljje plačana dela (Statistični urad RS 2008).

Naslednja predpostavka, ki jo prepozna Lucia Albino Gilbert, je obstoj kompatibilnosti med delom in družino. Torej, da usklajevanje teh dveh osrednjih delov življenja ne predstavlja resnejših težav (Gilbert 1993). Vendar pa je v realnosti bolj zapleteno. Kljub temu, da so ženske zvezda stalnica na trgu delovne sile, je ta še vedno pisan na kožo moškim. Seveda moškim, ki naj družinskih obveznosti ne bi imeli. Ker pa je zaposlitev praktično nuja za večino odraslih ljudi, to velja tudi za ženske. Vendar pa na tej točki lahko rečemo, da so v nekaterih pogledih ženske v Sloveniji v boljšem položaju, kot na primer Američanke. Medtem ko v ZDA že od leta 1978 velja Akt proti diskriminaciji nosečnosti, ki prepoveduje diskriminacijo na podlagi nosečnosti, rojstva otroka ali zdravstvenih težav, je to skorajda edini ukrep. Podjetja ponujajo le med 30 in 90 dnevi porodniškega dopusta, država ne ponuja nadomestil za čas odsotnosti z delovnega mesta, ne nudi pomoči pri skrbi za otroka, ne zagotavlja delovnega mesta.

Za razliko od ZDA je Slovenija do staršev na tem področju bolj prijazna. V Sloveniji ima mama pravico do 105 dni porodniškega dopusta in 260 dni dopusta za nego in varstvo otroka. V tem času od države prejema 100% nadomestilo plače. Zadnjih 260 dni lahko »podaljša« na 520 in hodi v službo za polovični delovni čas. Očetovski dopust je omogočen tudi očetom. Ti lahko koristijo skupaj 90 dni dopusta in ga ne morejo prenesti na mater.

Državna politika v Sloveniji je na tem področju dobra in spodbudna. M. Ule pravi, da Slovenijo zaradi teh ukrepov pogosto imenujejo kar »Švedska na Jugu⁵« (Ule in Kuhar 2003). Številna podjetja, predvsem na Severu in Zahodu, so se začela zavedati pomembnosti prijazne politike do družine, ki ohranja delavce motivirane in učinkovite. Raziskave so pokazale, da so zadovoljni delavci boljši pri opravljanju nalog in bolj zvesti. To se jim splača tudi z ekonomskega gledišča. Nimajo stroškov z iskanjem in uvajanjem novih delavcev, imajo boljše možnosti za fleksibilne delavnike, dobivajo subvencije. Nekatere razvite države prirejajo celo tekmovanja za delovna mesta, ki so prijazna do

⁵ Švedska je država z najboljšimi ukrepi. Zelo uspešno kombinira plačano delo in skrb za otroke. (Ule in Kuhar 2003).

družin. O teh potem poročajo mediji, ki močno vplivajo na splošno ozračje v družbi. Njihov vpliv je pozitiven, saj se v družbi sproži splošno prijazno ozračje, ki podpira rojstva in mlade družine (Ule in Kuhar 2003).

V Sloveniji se že pojavljajo učinki teh vplivov. Od leta 2006 teče projekt Družini prijazno podjetje. Podjetje pridobi certifikat na podlagi revizorskega mnenja, ki oceni podjetje in svetuje o ukrepih za boljše upravljanje in usklajevanje obeh ravni življenja. V letu 2007 je osnovni certifikat pridobilo 32 podjetij (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar 2007).

Če želimo doseči bistvene spremembe na področju kompatibilnosti dela in družine moramo tudi posamezniki sami pri sebi priti do določenih zaključkov in predvsem sprememb. Kakor koli je odgovornost na stani podjetij in organizacij, bi bilo spregledati posameznikovo vlogo tu nespametno. Predvsem naj bi se posamezniki oprli na lastno delovanje in vpetost v spolne vloge. Premostiti razliko med spolnima vlogama bi posledično pomenilo tudi lažjo kompatibilnost dela in družine.

Tu se lahko navežemo na tretjo predpostavko o dvokariernih družinah. Predpostavka tri namreč pravi, da je v dvokariernih družinah delitev vlog in dela neodvisna od spola. Nihče izmed partnerjev od moškega ne pričakuje superiornosti ali avtoritete. Sicer realnosti morda najbližja predpostavka, pa vendar še vedno preveč oddaljena. Takšna »ne-delitev« vlog bi veljala za nekatere pare, ki svoje življenje zgradijo okoli lastne identitete, prioritete in realnosti lastne situacije. Številni drugi pari pa se še vedno držijo tradicionalnih delitev dela po spolu in predvsem tradicionalnih vlog, ki jih nosita partnerja v družini. Ta predpostavka ostaja edina, ki kaže na pomembno značilnost časa v katerem živimo. Medtem, ko so se številne stvari drastično spremenile, so nekatere ostale grozljivo enake (Gilbert 1993).

6.2 IMPLEMENTACIJA DEFINICIJE DVOKARIERNE DRUŽINE V PRAKSI

Da bi lahko govorili o implementaciji definicije dvokarierne družine v praksi, je potrebno vzajemno sodelovanje vseh pomembnejših področij življenja. Tako bi se morale zgoditi spremembe na vsaj štirih nivojih. Nivo delovnih mest in zaposlitev, ki je že šel skozi nekatere spremembe, nakaže, da spremembe le tu niso dovolj. Pomembna nivoja sta tudi

individualni in razumni nivo. Mednju se prištejejo tako delitev dela, kot tudi spremembe pri moških in ženskah ter njihovem dojetanju lastnega položaja. Gre za prilagajanje, recipročnost in kontinuiteto. Širši družbeni nivo pa tu pripomore predvsem s svojimi državnimi politikami, ki vključujejo pomoč pri skrbi za otroke in starejše, porodniški dopust, proti-diskriminacijski zakoni in podobno (Gambles, Lewis in Rapoport v Crompton in drugi 2007).

Enega izmed načinov, kako doseči večjo enakost med spoloma in se tako tudi približali dvokarierni družini v praksi, predlaga Nancy Fraser. Predpostavi obstoj treh idealnih tipov na katerih se gradijo enake možnosti moških in žensk.

Model univerzalnega hranilca predpostavi dostopnost služb, ki pripomorejo k lažjemu in manj napornemu načinu življenja dvokariernih družin. Vrtci, čistilnice, čistilni servisi in podobno bi spadali v to kategorijo. Oblikovani so tako, da lahko moški in ženske enakovredno nastopajo na trgu delovne sile, saj jih ne obremenjuje »druga izmena« (Gambles, Lewis in Rapoport v Crompton in drugi 2007).

Model dveh skrbnikov predpostavi obstoj dopustov, bolniških odsotnosti, porodniškega dopusta, s finančnim nadomestilom, ki olajša breme odsotnosti z delovnega mesta (Gambles, Lewis in Rapoport v Crompton in drugi 2007).

Oba modela se slišita pozitivno in dobro, vendar pa imata vseeno nekaj pomanjkljivosti. Prvi model implicira na prilagajanje žensk na moški način življenja, saj spreminja in prilagaja le njihove omejitve. Drugi model pa omogoča ženskam, da sodelujejo na trgu delovne sile manj in pod drugačnimi pogoji, kot moški. Kar zopet namiguje na razlike med spoloma in zopet ženskam naloži nalogo prilagajanja. Na ta način se ohranjajo tradicionalni vzorci spolnih vlog in pričakovanj do njih. Resen napredek ni narejen, narejena je le iluzija enakosti. Modeli bi se morali opreti tudi na prilagoditve moških, strukturne in kulturne omejitve, ki jih ne upoštevajo (Gambles, Lewis in Rapoport v Crompton in drugi 2007).

Model univerzalnega skrbnika, kjer so tako moški kot ženske primorani sodelovati v plačanih in neplačanih dejavnostih, lahko predstavlja najbolj pravičen model. Ta model

predpostavlja manj delovnih ur za oba spola, kar omogoča čas in energijo za neplačano delo, predpostavlja strukturne in kulturne spremembe delovnih mest ter spremembe znotraj družin. Model univerzalnega skrbnika zahteva popolno prestrukturiranje spolnega reda. Državne politike in tudi posamezniki naj bi prenehali z dojemanjem, da se je na spremembe potrebno prilagajati le ženskam, pač pa naj bi se osredotočile tudi na prilagoditev moških (Gambles, Lewis in Rapoport v Crompton in drugi 2007).

6.3 TEORETIČNI PRISPEVKI O DVOKARIERNIH DRUŽINAH

»Vsaka zakonska zveza nosi posledice ekonomskih in kulturnih trendov, ki izvirajo izven nje« (Hochschild v Coleman in Ganong 2004, 155).

Teoretični prispevki k raziskovanju družin z dvema dohodkoma in dvema karierama zunaj družine so se začeli pojavljati v času 20. Stoletja, ko so te družine postale normativ družinskega življenja. Prvi sklop teoretičnih prispevkov prihaja iz razvojne psihologije in se imenuje *Materinska zaposlenost* (Coleman in Ganong 2004). V sklopu teh teorij so se raziskovalci spraševali, kakšen vpliv ima materina zaposlitev na otrokov razvoj. Raziskave so se opirale predvsem na primerjavo med družinami z enim zaposlenim staršem in družinami z dvema zaposlenima staršema. V grobem so raziskave zaključile, da na razvoj otrok materina zaposlenost nima ne negativnega ne pozitivnega vpliva. Težava tega pristopa je, da se osredotoča le na primerjavo in izide, nima pa globljega vpogleda v življenje teh družin. Kako se odvijajo dnevi znotraj družine, kako se preživlja prosti čas, kdo kaj dela. Samo delo tako morda ne pušča vidnejših posledic na razvoju otrok, vendar je potrebno vzeti v obzir vse druge aspekte, ki jih pogoji zaposlitve zaobjamejo, urniki, avtonomija, podpora... V teh prvih raziskavah se je pozabilo tudi na zaposlitev očeta/moškega. Kot problematično se je vzelo zgolj očetovo nezaposlenost, ne pa tudi njegovo zaposlenost (Coleman in Ganong 2004, 156).

Drugi sklop teoretičnih in raziskovalnih prispevkov se osredotoči bolj na značilnosti zaposlitev in se imenuje *Perspektiva dela in socializacije*. Preučuje predvsem, kako se

dejavniki zaposlitve, kot je na primer kompleksnost dela, ali avtonomija pri delu, odražajo v družinskem življenju. S takšnim vprašanjem sta se ukvarjala tudi Menaghan in Parcel, ki sta prišla do zaključka, da je večja kompleksnost dela pomenila večjo sposobnost dobrega branja pri otrocih (Menaghan in Parcel v Coleman in Ganong 2004, 156).

Naslednji sklop s klinične psihologije se imenuje *Zaposlitveni stres*. Raziskuje učinke in povezave kratko in dolgoročnega stresa na družinske odnose. Med najpomembnejše ugotovitve teh raziskav bi lahko prišteli ugotovitve o učinkih, ki prehajajo s partnerja na partnerja. Stres enega vpliva na oba (Coleman in Ganong 2004).

Zadnji sklop se imenuje *Multiple vloge* in se osredotoča na načine, kako se posamezniki soočajo z množico vlog, ki se pojavijo v njihovem življenju. Kako usklajujejo vloge partnerja/ke, starša, zaposlene/ga in kako se ta množica vlog odraža v družinskih odnosih. Raziskave so pokazale, da je pomembno, kako posameznik dojema vsako vlogo in kakšen pomen ter moč ima zanj/o (Coleman in Ganong 2004, 157).

V kratkem štirje različni teoretični prispevki o raziskovanju družin z dvojnimi zaslužki ali dvema karierama. Predvsem v okviru teh prispevkov pogrešamo še en pomemben aspekt. Socio-kulturni kontekst družbenih vlog in vpliv pričakovanj, ki jih kontekst oriše do vsake vloge. Tako bi lahko pregledali tipičen kontekst spolnih vlog, delitev dela znotraj družine, zadovoljstvo ter kakovost življenja družinskih članov v družinah z dvojnimi dohodki in dvema karierama.

6.4 PRISPEVKI RAZISKAV O DVOKARIERNIH DRUŽINAH

Raziskave dvokariernih družin lahko povežemo v 3 različne faze.

Prva faza raziskav se je osredotočala predvsem na ženske in spreminjanje njihove vloge. Raziskave so se gibale okoli vprašanja, kako jim uspe koordinirati vse vloge z minimalnimi posledicami. Pomembno je vedeti, da se raziskave niso osredotočale na moške vloge, ki so ostajale enake. Ženske so bile v teh raziskavah videne kot tiste, ki same izberejo razširitve svojih tradicionalnih vlog. Zato so tudi same odgovorne za posledice in prilagoditve, ki jih njihova odločitev zahteva (Gilbert 1993).

V drugi fazi raziskav se je ženska »lastna odločitev« za razširitev tradicionalnih vlog delno prevesila v žensko »pravico«. V tem času so ženske že začele postavljati zahteve po spremembah v domovih in po spremembah v obnašanju moških. Domneva, da je koordinacija obojega zgolj ženska stvar, se je umaknila domnevi, da je to delo obeh partnerjev. Super ženska se je preimenovala v enakopravno žensko. Raziskave se tako osredotočajo na moške, koliko naredijo doma ter kakšne razlike med spoloma se pojavljajo. Med glavnimi ugotovitvami teh raziskav velja omeniti, da so prišle do zaključka, da se o enakopravnosti le veliko govori. V resnici pa je večina gospodinjskega dela le na ženskah, ker moški delajo zunaj doma več ur in zaslužijo več (Gilbert 1993).

Tretjo fazo raziskav zaznamujejo odkritja druge faze. Še vedno trajajoča faza se osredotoča na vprašanja, zakaj ne moremo doseči definicije dvokarierne družine v praksi? Odgovor, kako to doseči, ni le na ravni posameznikov in njihovih partnerjev, ampak leži v širši družbeni strukturi in njeni urejenosti. Zato raziskave tretje faze raziskujejo vpliv podjetij in države na družinsko življenje (Gilbert 1993).

6.5 TIPOLOGIJA DVOKARIERNIH DRUŽIN

Tako kot smo razdelili oblike družinskega življenja v jedrno, razširjeno, enostarševsko, ipd, lahko naredimo tipologijo tudi za vsako posamezno kategorijo. Glavne predpostavke razdeljevanja so enakopravnost partnerjev znotraj posameznih družinskih oblik, delitev dela med partnerjema, skrb za otroke in njihova vzgoja ter mnoge druge. Osnova razdeljevanja je odvijanje vloge obeh partnerjev znotraj družine.

Raziskave avtorice Lucie Albino Gilbert govorijo o 3 tipih dvokariernih družin:

- Tradicionalna-konvencionalna
- Modrena-participacijska
- Egalitarna (Gilbert 1993).

TRADICIONALNA-KONVENCIONALNA DRUŽINA

V tej obliki sta oba partnerja polno prisotna na trgu delovne sile in oba, brez prekinitve, sledita svoji delovni karieri. Odgovornost za družinsko življenje pa leži le na enem izmed

partnerjev - ženski. V tej obliki ženska tako prevzame obe vloge, svojo tradicionalno vlogo gospodinje in novo vlogo karieristke. Oba partnerja se s tem strinjata, ter doživljata moško vlogo, znotraj družine, kot pomoč v gospodinjstvu, kadar lahko in kadar gospodinjsko delo ne prekinja ali moti moževe kariere. Moški v teh družinah so bolj ambiciozni od svojih žena in zaslužijo veliko več kot one. Smatrajo, da kombiniranje obeh polov življenja pripada ženi. Še več, žene kažejo večjo podporo do kariere svojih možev kot možje do žena. Moški v tej obliki družine v raziskavah kažejo večje težnje po dominaciji in višjemu plačilu, kot njihove žene. Prav tako ne čutijo velike emocionalne bližine do žene in otrok (Gilbert 1993).

MODERNA- PARTICIPACIJSKA DRUŽINA

V tej obliki družine se starševstvo med partnerjema razdeli, gospodinjsko delo pa ostane v rokah žene. Tradicionalne spolne vloge so manj razširjene in manj specializirane. Moški so motivirani za aktivno starševstvo in tesnejše odnose z otroci. Vendar pa ostali aspekti družinskega življenja, gospodinjsko delo, preskrba s hrano, urejanje položnic, ipd., v njihovih glavah ostajajo domena žena. Tako, da se lahko vprašamo, ali je njihova pripravljenost na vzgojo in skrb za otroke posledica želje po egalitarnih odnosih med partnerjema, ali zgolj nadomestilo za odsotnost njihovega lastnega očeta. Raziskave, ki jih je opravila Gilbertova, so pokazale, da je večina mož iz tega tipa družin govorila o tem, kako so sami pogrešali očeta, ko so odraščali. Vseeno pa je v tej obliki družine, več vzajemne podpore ob karieri za oba partnerja kot v konvencionalni obliki (Gilbert 1993).

EGALITARNA DRUŽINA

Takšna družina ustreza opisu družine, ki sta ga podala že zakonca Rapoport. Oba partnerja se aktivno vključita v družinsko življenje in kariero. Gospodinjsko delo in skrb za otroke se med njima porazdelita enakopravno. Ta tip predstavlja družino, h kateri teži večina dvokariernih parov (Gilbert 1993).

Za dvokarierno družino je pomembna vzajemna podpora, ki zajema vse, od podpore pri dosegu kariernih ciljev, do emocionalne, negovalne in empatične podpore. Kako partnerja

kombinirata karijerne in družinske vloge, vplivajo številni dejavniki. V grobem jih lahko razdelimo v 3 skupine.

- Osebnih dejavnikov, med katere prištevamo osebne karakteristike, vrednote, interese, zmožnosti in stopnje v delovni karieri. Močno vplivajo predvsem partnerjeve emocionalne potrebe, potrebe po dominaciji, želje po uspešnosti, zadovoljstvo s potekom življenja.
- Dejavniki v razmerju, med katere prištevamo enakost, moč, partnersko podporo in delitev enakih vrednot ter pričakovanj.
- Socialni dejavniki, ki vključujejo posameznikovo delovno situacijo, delovni čas, ozračje na delovnem mestu, kako in koliko je družinam naklonjeno podjetje, v katerem je zaposlen/a, dostopnost organiziranega, zunanjega varstva otrok ter drugi podporni sistemi (Gilbert 1993).

6.6 DILEME DVOKARIERNIH DRUŽIN

V pregledu literature zasledimo obširno poročilo o vseevropski raziskavi s področja družin in kariere. Avtorji poročila Michael P. Fogarty, Rhona Rapoport in Robert N. Rapoport v delu *Sex, career and family* (1971), namenijo dvokariernim družinam obsežen del poročila in opozorijo na dileme, s katerimi se dvokarierni pari in družine srečujejo. Naštejejo pet glavnih dilem.

DILEME PREOBREMENITVE

V dvokariernih družinah, ki so jih avtorji preučevali, je bilo opaziti, da večino gospodinjskega dela in vzgoje otrok opravijo ženske. Ker pa gre za pare, ki posvetijo precej časa svojemu profesionalnemu delu, je bilo opaziti precej »slabe vesti« pri vzgoji otrok in učinkih dvojne kariere nanje. Pari posvetijo veliko časa, skrbi in misli, organizaciji gospodinjstva ter vzgoji otrok. Posluževali so se zunanje pomoči in pomoči staršev pri gospodinjskih delih. Vzgoja otrok pa je, ker so jo vsi smatrali za zelo pomembno in osebno stvar, veliko pripomogla k njihovi preobremenjenosti. Nihče je ni želel prepustiti drugim osebam ali institucijam, sami pa so bili zelo časovno prikrajšani. Kadar so vzgojo delno prepuščali drugim osebam, so njihovo delo strogo nadzorovali in preverjali. V večini pa so preživljali čas z otroci na način, kjer so otroci pomagali pri gospodinjskih delih, ali pa so

imeli na obisku prijatelje. Starši so med tem opravljali svoje delo. Dilema preobremenitve je v razpetosti med dvema pomembnima deloma življenja obeh partnerjev. Prostora za prostočasne aktivnosti ni več, utrujenost je velika, časa za dom in otroke je vedno manj (Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971, 343-351).

DILEME, KI IZHAJAJO IZ NESKLADJA MED OSEBNIMI IN DRUŽBENIMI NORMAMI

Ženske v opisani raziskavi so našle načine, kako ohraniti delovna mesta in ne prekiniti kariere, tudi po rojstvu otrok. Soočene so s trčenjem norm in vrednot družbe ter svojih lastnih norm in vrednot. Družba je smatrala za »normalno«, da ženska ostaja doma in prevzame svojo vlogo gospodinje in matere. Ženske same pa so po rojstvu otrok želele nadaljevati kariero in obdržati delovna mesta. Pari so bili zato primorani najti alternativne rešitve ter se soočati z neodobravanjem okolice in širše družine. Kar je zanimivo pri podatkih iz raziskave je, da so se s težavo direktno soočale le ženske. Moški so sicer pomagali pri odločitvi ali ostati doma ali ne, vendar pa zanje takšni alternativni nista prišli v poštev. Prav tako so ženske kazale veliko skrb, kako bodo otroci odrasli brez mame, v tuji oskrbi in kakšne dolgoročne posledice bo to nanje pustilo (Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971, 351-355).

DILEME IDENTITETE

Dileme identitete izhajajo predvsem iz tega, kako posameznik dojema samega sebe. Ali se dojema kot »dobrega« človeka ali kot »slabega«. Te dileme nastanejo zaradi širšega družbeno-kulturnega okvira, ki opredeljuje moškost in ženskost. Moškost se vrti okoli moške vloge materialne skrbi za družino, ženskost okoli emocionalne, gospodinjske skrbi. Te dileme so produkt družbeno-kulturne situacije in bi, v nekem drugem kontekstu, bile drugačne ali jih celo ne bi bilo. Podatki iz raziskave kažejo, da mož sicer sprejeme dejstvo, da je ženin položaj na delovnem mestu višji kot njegov, vendar le do takrat, dokler sta zaposlena v ločenih organizacijah ali dokler organizaciji ne sodelujeta med seboj. Medtem, ko se je vprašanje zaslužka izkazalo za zelo kritično, saj se zadovoljstvo moških precej zniža v primeru, da je ženin zaslužek višji. Žene na drugi strani pa so se pri intervjujih izkazale kot »podaljšana roka« svojih partnerjev, saj so pustile, da na vprašanja, namenjena

njim, odgovarja mož, da mož opisuje njihovo profesionalno delo in podobno (Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971, 355-360).

DILEME SOCIALNE MREŽE

Vsak par se povezuje sorodniške, prijateljske, sosedske ali pa servisne mreže (vzgojno varstveni zavodi ipd.). Dvokarierne družine tu dosežejo novo točko, saj jim ob številnih službenih, gospodinjskih in družinskih obveznostih za negovanje vseh teh odnosov ne ostane veliko časa in energije. Družbene norme so vzpostavljene tako, da je negovanje teh odnosov pričakovano in tudi zahtevano. Še posebno pri sorodniških odnosih. Raziskava je pokazala, da dileme nastanejo, ker si pari želijo negovati te zunanje odnose, vendar zanje nimajo časa ali pa niso pripravljeni na kritike, ki bi se morda nanašale na njihov način dvokariernega življenja (Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971, 360-363).

DILEME KROŽENJA VLOG

Pojavijo se dileme, ki nastanejo zaradi konfliktov med zaposlitvenimi vlogami obeh partnerjev in njunimi družinskimi vlogami, ter med vlogami žene in moža v zakonski zvezi. Z dilemami kariera-družina se, zaradi kulturnih pričakovanj in norm, spet bolj srečujejo ženske kot moški. Pari so se s tem soočali predvsem na dva načina. Preden so se odločili za otroke so poskrbeli za materialno preskrbljenost in uveljavitev na delovnem mestu. Drugi so se prilagajali glede na trenutno situacijo, niso sprejeli napredovanja na delovnem mestu, če bi se zato morali preseliti ali pa so (predvsem ženske) poiskali manj zahtevna delovna mesta, ki so jim omogočala večjo svobodo in več prostega časa (Fogarty, Rapoport in Rapoport 1971, 363-368).

V času, ko so se dvokarierne družine začele vzpostavljati in javno opredeljevati, so bile morala, vrednote in norme družbe še vedno močno prisotne in so imele znatno moč nad posameznikovem življenjem in njegovo identiteto. Prav tako so imele močan vpliv na posameznikove življenjske odločitve. Zato so raziskovalci opazili zanimive dileme dvokariernih parov, ki so bili takrat prej izjema kot pravilo. Danes, nekaj več kot trideset let kasneje, bi lahko pričakovali nekatere spremembe. Ali so naša pričakovanja upravičena? Je ta pritisk družbe in kulture resnično popustil ali se je morda še okrepil?

7 EMPIRIČNI DEL

SJM 2003/2 Mednarodna raziskava o družini in narodni identiteti in stališča o lokalni demokraciji

V empiričnem delu diplomske naloge so analizirani podatki ankete SJM 2003/2 Mednarodna raziskava o družini in narodni identiteti in stališča o lokalni demokraciji. Anketo SJM lahko primerjamo s podobnimi družboslovnimi anketami v nekaterih drugih državah. Cilj splošnih družboslovnih anket je zagotoviti družboslovno zanimive podatke o spremembah v subjektivnih zaznavah in stališčih splošne populacije. SJM ima svoje začetke v letu 1968. Od takrat se nekatera vprašanja ponavljajo iz leta v leto. Anketa ima nekaj stalnih tem: - ocena družbenih in gospodarskih razmer, politično življenje, okolje, mednacionalni odnosi in religija. Od leta 1989 dalje se projekt SJM intenzivno vključuje v mednarodne anketne raziskave in s tem svojim podatkom dodaja mednarodno komparativno perspektivo. Občasno se pod istim naslovom pojavi tudi kakšen specialni projekt posvečen posamezni temi.

Ena izmed mednarodnih anketnih raziskav je serija ISSP - Mednarodni projekt sodelovanja splošnih družboslovnih anket, katerega namen je pridobivanje podatkov primernih za primerjalne analize (Arhiv družboslovnih podatkov).

SJM 03/2 raziskava je bila namenjena izvedbi dveh blokov iz mednarodne ankete ISSP, sklop o družini in sklop o narodni identiteti. Dodan je še sklop vprašanj, ki ugotavljajo stališča o lokalni demokraciji. Za našo analizo je zanimiv prvi sklop vprašalnika. Njegova vsebina zajema stališča o vlogi žensk v družini in pri zaposlitvi, skrb za otroke, delitev dela v gospodinjstvu, stališča do spolnih vlog, spolnosti in partnerskih razmerij, poroka, ločitev, homoseksualnost, vprašanja o abortusu (Arhiv družboslovnih podatkov).

Projekt je finančno podprlo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, anketo pa je izdelal CJMMK, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (Ljubljana, 2003) (Arhiv družboslovnih podatkov).

Anketiranje je potekalo v letu 2003 (Arhiv družboslovnih podatkov), na ozemlju Republike Slovenije. Enoto za analizo so predstavljali posamezniki, osebe starejše od 18 let s stalnim prebivališčem v RS. Izbor enot v vzorec je bil izveden iz poimenskega vzorčnega okvira posameznikov. Kot vzorčni okvir je bil uporabljen Centralni register prebivalcev Slovenije. Izbor je bil slučajni, kjer je imela na končni stopnji vsaka oseba iz populacije enako verjetnost vključitve v vzorec. Izbor je bil opravljen dvostopenjsko. Raziskava je bila izvedena na reprezentativnem vzorcu (N=1612) polnoletnih državljanov Republike Slovenije; realizirani vzorec N=1093 (Arhiv družboslovnih podatkov).

Podatki za analizo so bili pridobljeni v bazi podatkov arhiva družboslovnih podatkov. Arhiv družboslovnih podatkov vsebuje zbirko podatkov, ki so primerni za družboslovne analize (Arhiv družboslovnih podatkov).

7.1 HIPOTEZE IN IZBOR ENOT ANALIZE

S pomočjo sekundarne analize podatkov bomo poskušali odgovoriti na vprašanje iz teoretičnega dela naloge. Ali lahko že spregovorimo o bolj enakopravnem družinskem življenju moških in žensk? Ali so moški že prevzeli kakšen del odgovornosti za gospodinjska dela in skrbi za otroke? Vprašanja se zdijo smiselna, če pomislimo na vse ostale spremembe, ki smo jim priča v družbenem življenju. Vedno višja izobrazba žensk, karierna usmerjenost žensk, višje starosti pri vstopu v zakonsko zvezo, manjše število otrok, višja starost žensk ob rojstvu prvega otroka. Ali so te spremembe botrovale tudi spremembam v družinskih odnosih? Kako se te razlike odražajo pri parih z višjo izobrazbo, kjer je bolj pričakovana karierna orientiranost posameznikov?

Analiza je bila opravljena s pomočjo pregledovalnika Nesstar, ki omogoča analizo družboslovnih spremenljivk. Nesstar pregledovalnik hrani podatke različnih raziskav in uporabniku omogoča iskanje, pregledovanje in obdelavo mnogih podatkov (Arhiv družboslovnih podatkov).

Postavili smo naslednje hipoteze:

HIPOTEZA 1: Če med partnerjema obstaja delitev dela, ženske opravljajo opravila kot so pranje perila, kuhanje, čiščenje in nakupovanje, moški pa opravljajo mala popravila po hiši ali stanovanju.

Hipotezo 1 bomo preverjali s pomočjo izbranih spremenljivk⁶. Kot odvisne⁷ spremenljivke smo izbrali vprašanja:

V1.08 Kdo v vašem gospodinjstvu opravlja naslednja dela:

- a) Pere perilo
- b) Mala opravila okoli hiše
- d) Nakupuje
- e) Čisti
- f) Kuha (Arhiv družboslovnih podatkov).

HIPOTEZA 2: Ženske za gospodinjstva opravila porabijo več časa kot moški.

Hipotezo 2 bomo preverjali s pomočjo izbranih spremenljivk. Kot odvisne spremenljivke smo izbrali vprašanja:

V1.08 A. Koliko ur povprečno na teden vi osebno porabite za delo v gospodinjstvu? Pri tem ne upoštevajte časa, ki ga posvečate skrbi za otroke in dejavnostim v prostem času⁸.

- 1- Do 10 ur
- 2- Do 20 ur
- 3- Do 30 ur
- 4- Več kot 30 ur (Arhiv družboslovnih podatkov).

V1.11 Kako pogosto pride med vami in vašim zakoncem, partnerjem do nesoglasja o delitvi dela v gospodinjstvu?

⁶ Spremenljivka je lastnost, ki lahko zavzame katerikoli vrednost iz določene množice možnih vrednosti (Košmelj in drugi 2002: 121).

⁷ Odvisna spremenljivka je spremenljivka, ki se da razložiti z eno ali več pojasnjevalnimi spremenljivkami (Košmelj in drugi 2002: 86).

⁸ Kategorije spremenljivke so bile združene z uporabo funkcije izračunaj.

- 1- nekajkrat tedensko
- 2- nekajkrat mesečno
- 3- nekajkrat letno
- 4- manj pogosto
- 5- nikoli
- 8- ne vem, ne morem oceniti (Arhiv družboslovnih podatkov).

V1.10 Katera od navedenih trditev najbolj ustreza delitvi gospodinjskega dela med vami in vašim zakoncem, partnerjem?

- 1- opravi veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno
- 2- opravi malo večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno
- 3- opravi približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno
- 4- opravi nekaj manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno
- 5- opravi veliko manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno
- 8- ne vem, ne morem oceniti (Arhiv družboslovnih podatkov).

HIPOTEZA 3: Skrb za otroke (vzgoja in nega) se enakomerno razdeli med partnerjema.

Hipotezo 3 bomo preverjali s pomočjo izbranih spremenljivk. Kot odvisne spremenljivke smo izbrali vprašanja:

V1.12 Kdo običajno odloča (je odločal) o tem, kako vzgajati otroke?

- 1- večinoma jaz
- 2- večinoma moj zakonec/partner
- 3- včasih jaz, včasih zakonec/partner
- 4- odločava (sva odločala) skupaj
- 5- nekdo drug (Arhiv družboslovnih podatkov).

V.1.02 Ali soglašate ali ne soglašate...

b) Naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da poskrbi za dom in družino.

d) Moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj.

1- močno soglašam

2- soglašam

3- niti soglašam, niti ne soglašam

4- ne soglašam

5- močno ne soglašam (Arhiv družboslovnih podatkov).

Kot neodvisne⁹ spremenljivke pa smo izbrali demografske spremenljivke:

V4.01 Spol

1- Moški

2- Ženski (Arhiv družboslovnih podatkov).

V4.05 Navedite zadnjo šolo, ki ste jo končali, redno ali izredno¹⁰.

1- nedokončana osnovna šola

2- dokončana osnovna šola

3- nedokončana strokovna ali srednja šola

4- dokončana 2 ali 3-letna strokovna šola

5- dokončana 4-letna srednja šola

6- nedokončana višja ali visoka šola

7- dokončana 2-letna višja šola

8- dokončana visoka šola, fakulteta, akademija (Arhiv družboslovnih podatkov).

⁹ Neodvisna spremenljivka je spremenljivka, za katero se predpostavlja, da vpliva na odvisno spremenljivko (Košmelj in drugi 2002: 79).

¹⁰ Kategorije spremenljivke so bile združene z uporabo funkcije izračunaj.

S pomočjo funkcije izračunaj v programu Nesstar so bile kategorije združene v:

- 1- Do OŠ
- 2- Do 3 letna strokovna šola
- 3- Dokončana 4 letna srednja šola
- 4- Do 2 letna višja šola
- 5- Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija (Arhiv družboslovnih podatkov).

V4.06 Kakšna je vaša sedanja delovna aktivnost, ali ste sedaj zaposleni, ali kaj drugega?

- 1- polno zaposlen (35 in več ur na teden)

- 2- zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)
- 3- zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela
- 4- brezposeln, prejema nadomestilo, podporo
- 5- brezposeln, ne prejema nadomestila, podpore
- 6- vajenec
- 7- študent, učenec
- 8- pomagajoči družinski član
- 9- upokojenec/ka z dodatno zaposlitvijo
- 10- upokojenec/ka brez dodatne zaposlitve
- 11- gospodinja, hišna opravila
- 12- trajno delovno nezmožen
- 13- ostali delovno neaktivni (Arhiv družboslovnih podatkov).

S pomočjo funkcije izračunaj v programu Nesstar je bila spremenljivka združena v:

- 1- polno zaposlen (35 in več ur na teden)
- 2- zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)
- 3- Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/ brez zaposlitve (Arhiv družboslovnih podatkov).

8 PREVERJANJE HIPOTEZE 1

Če med partnerjema obstaja delitev dela, ženske opravljajo opravila kot so pranje perila, kuhanje, čiščenje in nakupovanje, moški pa opravljajo mala popravila po hiši ali stanovanju.

TABELA 8.1 Opravljanje gospodinjskega dela pranja perila glede na spol anketirancev

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: a) PERE PERILO						
Spol	moški		ženski		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
Pere perilo						
vedno jaz	13	3,7	278	72,2	291	39,5
običajno jaz	6	1,7	66	17,1	72	9,8
oba približno enako	34	9,7	20	5,2	54	7,3
običajno moj partner	71	20,2	2	0,5	73	9,9
vedno moj partner	218	61,9	5	1,3	223	30,3
to dela nekdo drug	10	2,8	14	3,6	24	3,3
Skupaj		100		100		100
N=	352		385		737	

TABELA 8.2 Opravljanje gospodinjskega dela pranja perila glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: a) PERE PERILO											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Pere perilo	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	6	77,1	1,5	76,1	1,2	69,4	8,7	66,7	8,5	57,6	39,4
običajno jaz	4,5	13,6	0,7	15,2	1,2	23,5	0	14,3	2,1	21,2	9,8
oba približno enako	9	2,5	8,2	6,5	12,5	3,1	4,3	4,8	12,8	18,2	7,4
običajno moj partner	10,4	0	24,6	0	20	1	17,4	2,4	23,4	0	9,9
vedno moj partner	67,2	1,7	63,4	1,1	61,3	1	65,2	0	48,9	3	30,2
to dela nekdo drug	3	5,1	1,5	1,1	3,8	2	4,3	11,9	4,3	0	3,3
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	67	118	134	92	80	98	23	42	47	33	734

TABELA 8.3 Opravljanje gospodinjskega dela pranja perila glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: a) PERE PERILO							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Pere perilo	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	2,3	68,3	0	66,7	6,3	75,8	39,6
običajno jaz	1,4	19,7	0	16,7	2,4	14,9	9,9
oba približno enako	11,6	6,6	50	16,7	5,5	3,6	7,4
običajno moj partner	24,7	1,1	25	0	11	0	9,6
vedno moj partner	56,3	1,1	25	0	73,2	1,5	30,2
to dela nekdo drug	3,7	3,3	0	0	1,6	4,1	3,3
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	215	183	4	6	127	194	729

Pri prvem vprašanju, kdo v vašem gospodinjstvu opravlja naslednja dela a) pere perilo (Tabela 8.1) je odgovor vedno jaz izbralo 3,7 % moških in 72,2% žensk. Odgovor vedno moj partner pa je izbralo 61,9% moških in 1,3% žensk. Če v analizo vključimo tudi neodvisno spremenljivko izobrazba (Tabela 8.2) 67,2% moških z osnovnošolsko izobrazbo odgovori z vedno moj partner in 77,1% žensk z osnovnošolsko izobrazbo z vedno jaz. Pri naraščanju izobrazbe se odstotki malce zmanjšajo in pri visokošolski izobrazbi odgovor vedno jaz izbere 57,6% žensk ter 8,5% moških. 48,9% moških z visokošolsko izobrazbo izbere odgovor vedno moj partner v tem primeru ta odgovor izbere 3% žensk. Ob vključitvi neodvisne spremenljivke delovna aktivnost (Tabela 8.3) ženske ne glede na zaposlitveni status v več kot 60% odgovarjajo, da vedno perejo perilo (Polno zaposlene 68,3%, Zaposlene za skrajšan delovni čas 66,7% ter zaposlene za manj kot 15 ur na teden oziroma brez zaposlitve 75,8%). Le 6,3% moških, kljub temu, da so zaposleni za manj kot 15 ur na teden ali brez zaposlitve, vedno pere perilo in 73,2% moških iz te kategorije izbere odgovor vedno moj partner. Tabele pokažejo, da niti izobrazba niti delovna aktivnost ne vplivata močno na to, kdo pere perilo v gospodinjstvu. To delo v večini opravljajo ženske. Delitev dela se v tem primeru pokaže kot izrazito tradicionalna, saj so v večini še vedno ženske tiste, na katere pade »breme« pranja perila. Nekaj več žensk z osnovnošolsko izobrazbo izbere odgovor vedno jaz kot z visokošolsko izobrazbo. Takšno razliko lahko razlagamo z

višjimi dohodki ali morda s pomanjkanjem časa zaradi pričakovane večje časovne prisotnosti na delovnem mestu.

TABELA 8.4 Opravljanje malih opravil okoli hiše glede na spol anketirancev

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: b) MANJŠA POPRAVILA V HIŠI						
Spol	moški		ženski		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
hiši						
vedno jaz	158	45,3	16	4,2	174	23,8
običajno jaz	126	36,1	7	1,8	133	18,2
oba približno enako	36	10,3	67	17,5	103	14,1
običajno moj partner	9	2,6	128	33,4	137	18,7
vedno moj partner	11	3,2	145	37,9	156	21,3
to dela nekdo drug	9	2,6	20	5,2	29	4
Skupaj		100		100		100
N=	349		383		732	

TABELA 8.5 Opravljanje malih opravil okoli hiše glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: b) MANJŠA POPRAVILA V HIŠI											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
hisi	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	40,3	9,3	48,1	2,2	38,5	2	56,5	2,4	51,1	0	23,9
običajno jaz	29,9	2,5	34,6	3,3	42,3	1	30,4	0	40,4	0	18,1
oba približno	16,4	18,6	9	14,3	11,5	19,4	8,7	21,4	4,3	12,5	14,1
običajno moj	4,5	29,7	3	36,3	1,3	37,8	0	21,4	2,1	43,8	18,8
vedno moj partner	7,5	31,4	3	41,8	2,6	37,8	0	42,9	0	40,6	21,1
to dela nekdo drug	1,5	8,5	2,3	2,2	3,8	2	4,3	11,9	2,1	3,1	4
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	67	118	133	91	78	98	23	42	47	32	729

TABELA 8.6 Opravljanje malih opravil okoli hiše glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: b) MANJŠA POPRAVILA V HIŠI							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Manjša popravila v hiši	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	46,9	2,8	0	0	42,9	5,7	23,5
običajno jaz	37,1	1,7	25	0	34,9	2,1	18,1
oba približno enako	10,3	20,4	25	50	10,3	12,9	14
običajno moj partner	1,4	34,8	25	0	4	33,5	18,9
vedno moj partner	0,9	37	25	50	6,3	38,7	21,5
to dela nekdo drug	3,3	3,3	0	0	1,6	7,2	4
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	213	181	4	6	126	194	724

Pri drugem vprašanju, kdo v vašem gospodinjstvu opravlja naslednja dela b) opravlja manjša popravila v hiši (Tabela 8.4), ta dela vedno opravlja 45,3% moških in 4,2% žensk. Ko v tabelo vpeljemo spremenljivko izobrazba (Tabela 8.5), ta dela vedno opravlja 40,3% moških z osnovnošolsko izobrazbo in 51,1% moških z visokošolsko izobrazbo. Odgovor oba približno enako izbere 18,6% žensk z osnovnošolsko izobrazbo in 12,5% žensk z visokošolsko izobrazbo. Pri moških teh dveh kategorij je odstotek osnovnošolske izobrazbe 16,4% in visokošolske 4,3%. Podatki pri neodvisni spremenljivki delovna aktivnost (Tabela 8.6) ne spremenijo slike. 46,9% polno zaposlenih in 42,9% moških zaposlenih za manj kot 15 ur na teden ali brez zaposlitve, izbere odgovor vedno jaz. Odgovor oba približno enako izbere 10,3% moških iz obeh kategorij in 20,4% polno zaposlenih žensk ter 12,9% žensk zaposlenih za manj kot 15 ur na teden ali brez zaposlitve. Tudi te tabele pokažejo izrazito tradicionalno delitev dela ne glede na stopnjo izobrazbe ali delovno aktivnost, čeprav bi lahko pričakovali, da bo odstotek moških zaposlenih za manj kot 15 ur na teden ali brez zaposlitve narastel, saj recimo pri prejšnjem primeru pranja perila pri ženskah odstotek naraste. V tem primeru pa celo malo upade. Razliko bi lahko razlagali s pomanjkanjem znanja ali veščin, morda pa tudi z občutkom manjvrednosti zaradi brezposelnosti.

TABELA 8.7 Opravljanje gospodinjskega dela nakupovanje glede na spol anketirancev

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: d) NAKUJUJE HRANO						
Spol	moški		ženski		Skupaj	
Nakupuje hrano	Število	%	Število	%	Število	%
vedno jaz	20	5,7	90	23,3	110	14,9
običajno jaz	25	7,1	69	17,9	94	12,8
oba približno enako	178	50,7	177	45,9	355	48,2
običajno moj partner	58	16,5	22	5,7	80	10,9
vedno moj partner	63	17,9	13	3,4	76	10,3
to dela nekdo drug	7	2	15	3,9	22	3
Skupaj		100		100		100
N=	351		386		737	

TABELA 8.8 Opravljanje gospodinjskega dela nakupovanje glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: d) NAKUJUJE HRANO											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Nakupuje hrano	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	7,6	27,1	4,5	30,1	6,2	19,4	8,7	21,4	4,3	6,1	15
običajno jaz	4,5	16,9	6,7	19,4	6,2	17,3	4,3	19	14,9	18,2	12,8
oba približno	48,5	35,6	46,3	41,9	57,5	54,1	47,8	50	57,4	63,6	48,2
običajno moj	12,1	6,8	20,1	4,3	11,2	6,1	26,1	0	14,9	9,1	10,6
vedno moj partner	24,2	4,2	21,6	3,2	15	2	13	4,8	6,4	3	10,4
to dela nekdo drug	3	9,3	0,7	1,1	3,8	1	0	4,8	2,1	0	3
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	66	118	134	93	80	98	23	42	47	33	734

TABELA 8.9 Opravljanje gospodinjskega dela nakupovanje glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: d) NAKUPUJE HRANO							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj
Nakupuje hrano	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	4,2	21,9	0	16,7	8,7	24,6	15
običajno jaz	7	19,1	25	16,7	7,1	16,9	12,9
oba približno enako	54,9	50,3	75	66,7	43,7	41,5	48,4
običajno moj partner	16,3	4,9	0	0	16,7	6,7	10,7
vedno moj partner	15,8	2,2	0	0	21,4	4,1	10
to dela nekdo drug	1,9	1,6	0	0	2,4	6,2	3
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	215	183	4	6	126	195	729

Pri tretjem vprašanju, kdo v vašem gospodinjstvu opravlja naslednja dela d) nakupuje hrano (Tabela 8.7), odgovor vedno jaz izbere 5,7% moških in 23,3% žensk. Odgovor oba približno enako 50,7% moških in 45,9% žensk. Ko vpeljemo spremenljivko izobrazba, (Tabela 8.8) 48,5% moških, z osnovnošolsko izobrazbo, odgovori oba približno enako ter 35,6% odstotkov žensk iz iste kategorije. Pri visokošolsko izobraženih tako odgovori 57,4% moških in 63,6% žensk. Tudi pri delovni aktivnosti (Tabela 8.9) je situacija približno enaka. 54,9% moških s polno zaposlitvijo in 50,3% žensk meni, da oba približno enako. Pr zaposlitvi za manj kot 15 ur na teden ali brezposlenosti se tako opredeli 43,7% moških in 41,5% žensk. Nakupovanje hrane je lahko sprejeto kot »družinski dogodek«, čas ki ga lahko družina ali partnerja, preživita skupaj. Tu bi lahko tičal razlog, zakaj je nakupovanje hrane bolj enakopraven dogodek med partnerjema kot pranje perila ali opravljanje manjših opravil po hiši. Prav tako to ni izrazito tradicionalno spolno določena aktivnost kot prejšnji dve. Če bi za samo izbiro hrane lahko rekli, da je ženska domena, je plačevanje in upravljanje s financami tradicionalno lahko domena moških. Pri nakupovanju hrane se tako združita dve tradicionalni aktivnosti, ki pripomoreta k videzu večje enakopravnosti med spoloma, čeprav so lahko odločitve znotraj te aktivnosti precej spolno razdeljene.

TABELA 8.10 Opravljanje gospodinjskega dela čiščenje glede na spol anketirancev

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: e) POSPRAVLJA IN ČISTI						
Spol	moški		ženski		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
vedno jaz	9	2,6	146	37,9	155	21,1
običajno jaz	7	2	105	27,3	112	15,3
oba približno enako	116	33,2	115	29,9	231	31,5
običajno moj partner	98	28,1	3	0,8	101	13,8
vedno moj partner	105	30,1	5	1,3	110	15
to dela nekdo drug	14	4	11	2,9	25	3,4
Skupaj		100		100		100
N=	349		385		734	

TABELA 8.11 Opravljanje gospodinjskega dela čiščenje glede na spol anketirancev in izobrazbo anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: e) POSPRAVLJA IN ČISTI											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Pospravlja in čisti	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	6	49,2	1,5	38	0	32,7	8,7	33,3	2,1	21,2	21,2
običajno jaz	4,5	24,6	0	28,3	1,3	27,6	0	28,6	6,4	30,3	15,2
oba približno	26,9	20,3	24,8	31,5	51,3	32,7	17,4	33,3	44,7	45,5	31,5
običajno moj	17,9	0	32,3	0	25,6	3,1	52,2	0	21,3	0	13,7
vedno moj partner	40,3	2,5	39,8	0	16,7	2	17,4	0	17	0	15
to dela nekdo drug	4,5	3,4	1,5	2,2	5,1	2	4,3	4,8	8,5	3	3,4
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	67	118	133	92	78	98	23	42	47	33	731

TABELA 8.12 Opravljanje gospodinjskega dela čiščenje glede na spol anketirancev in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: e) POSPRAVLJA IN ČISTI							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj
Pospravlja in čisti	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	1,4	29,7	25	16,7	4	46,2	21,2
običajno jaz	1,4	29,1	0	0	3,2	26,2	15,3
oba približno enako	37,6	36,3	50	66,7	25,4	23,1	31,5
običajno moj partner	32,9	1,1	25	16,7	20,6	0	13,8
vedno moj partner	22,5	1,6	0	0	42,9	1	14,7
to dela nekdo drug	4,2	2,2	0	0	4	3,6	3,4
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	213	182	4	6	126	195	726

Pri četrtem vprašanju, kdo v vašem gospodinjstvu opravlja naslednja dela e) pospravlja in čisti (Tabela 8.10) vedno pospravlja in čisti 2,6% moških ter 37,9% žensk. 33,2% moških pravi, da pospravljata in čistita oba približno enako, tako meni 29,9% žensk. Situacija se malce spremeni, če vpeljemo izobrazbo (Tabela 8.11) 49,2% žensk z osnovnošolsko izobrazbo vedno pospravlja in čisti, medtem ko to vedno počne 6% moških iste kategorije. 21,2% žensk z visokošolsko izobrazbo vedno pospravlja in čisti, moških le pa 2,1%. Razlika pri izobrazbi se pojavi, saj skupno 73,8% žensk z osnovnošolsko izobrazbo vedno oziroma običajno pospravlja in čisti, pri ženskah z visokošolsko izobrazbo pa odstotek znese 51,5%. Pri moških je situacija malce obrnjena, saj 10,5% moških z osnovnošolsko izobrazbo pravi, da vedno ali običajno, pospravljajo in čistijo, visokošolsko izobraženih pa je 8,5%. Vendar se ta razlika lahko skriva tudi v odgovoru oba približno enako, saj je kar 45,5% žensk in 44,7% moških z visokošolsko izobrazbo izbralo ta odgovor. Pri osnovnošolski izobrazbi je ta odgovor izbralo 20,3% žensk in 26,9% moških. Pri vpeljavi še tretje neodvisne spremenljivke delovna aktivnost (Tabela 8.12), 29,7% žensk s polno zaposlitvijo pravi, da vedno pospravlja in čisti, v isti kategorijo ta odgovor ponudi 1,4% moških. 46,2% žensk zaposlenih za manj kot 15 ur na teden pravi, da vedno pospravlja in čisti, medtem ko to pravi 4% moških. Okoli 30% vseh pa pravi, da pospravljajo in čistijo

približno enako. Podatki o pospravljanju in čiščenju sicer podajo bolj enakopravno delitev dela med partnerjema, predvsem, ker so odstotki pri odgovoru oba približno enako precej višji, kot na primer pri pranju perila. Vendar še vedno nakazujejo na neko mero neenakopravnosti, prav iz istega razloga. Lahko bi rekli, da si moški lahko izbirajo, katera gospodinjska dela bodo opravili in katera ne. O neenakopravnosti lahko govorimo tudi zato, ker se kljub temu, da nimajo polne zaposlitve, tega dela vedno loteva le 4% moških.

TABELA 8.13 Opravljanje gospodinjskega dela kuhanje glede na spol anketirancev

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: f) PRIPRAVLJA HRANO, KUHA						
Spol	moški		ženski		Skupaj	
Pripravlja hrano, kuha	Število	%	Število	%	Število	%
vedno jaz	16	4,6	175	45,6	191	26
običajno jaz	16	4,6	87	22,7	103	14
oba približno enako	78	22,3	90	23,4	168	22,9
običajno moj partner	94	26,9	10	2,6	104	14,2
vedno moj partner	133	38	10	2,6	143	19,5
to dela nekdo drug	13	3,7	12	3,1	25	3,4
Skupaj		100		100		100
N=	350		384		734	

TABELA 8.14 Opravljanje gospodinjskega dela kuhanje glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: f) PRIPRAVLJA HRANO, KUHA											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
kuha	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	10,4	58,5	1,5	53,3	3,8	30,9	8,7	50	4,3	15,2	26
običajno jaz	6	17,8	3,7	27,2	3,8	21,6	8,7	16,7	4,3	36,4	14
oba približno	17,9	16,1	23,1	14,1	26,9	39,2	13	21,4	23,4	33,3	23
običajno moj	14,9	1,7	29,1	0	21,8	2,1	34,8	2,4	40,4	15,2	14,1
vedno moj partner	47,8	3,4	39,6	2,2	37,2	3,1	30,4	2,4	25,5	0	19,6
to dela nekdo drug	3	2,5	3	3,3	6,4	3,1	4,3	7,1	2,1	0	3,4
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	67	118	134	92	78	97	23	42	47	33	731

TABELA 8.15 Opravljanje gospodinjskega dela kuhanje glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.08 KDO V VAŠEM GOSPODINJSTVU OPRAVLJA NASLEDNJA DELA: f) PRIPRAVLJA HRANO, KUHA							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj
Pripravlja hrano, kuha	%	%	%	%	%	%	%
vedno jaz	2,3	33,1	0	33,3	8,7	57,4	26,2
običajno jaz	2,8	24,3	25	0	5,5	22,1	13,9
oba približno enako	26,3	30,9	50	33,3	15,7	15,9	23
običajno moj partner	32,4	3,9	25	33,3	18,9	0,5	14,3
vedno moj partner	31	3,9	0	0	49,6	1,5	19,1
to dela nekdo drug	5,2	3,9	0	0	1,6	2,6	3,4
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	213	181	4	6	127	195	726

Pri petem vprašanju, kdo v vašem gospodinjstvu opravlja naslednja dela f) pripravlja hrano, kuha (Tabela 8.13), pa je z odgovorom vedno jaz odgovorilo 4,6% moških in 45,6% žensk. 22,3% moških in 23,4% žensk pa je odgovorilo, oba približno enako. 58,5% žensk z osnovnošolsko izobrazbo (Tabela 8.14) pravi, da vedno pripravljajo hrano. Med visokošolsko izobraženimi ženskami jih to pravi 15,2%. Če smo bili prej vedno priča približno enaki razporejenosti del med ženskami ne glede na izobrazbene razlike, se tu pojavi kar precejšen razmik. Enako se zgodi pri moških. 10,4% moških z osnovnošolsko izobrazbo pravi, da vedno pripravlja hrano, med visokošolsko izobraženimi pa je takšnih 4,3%. 33,3% žensk in 23,4% moških z visokošolsko izobrazbo pravi, da pripravljata hrano oba približno enako, medtem ko pri osnovnošolsko izobraženih to pravi 17,9% moških in 16,1% žensk. Moški zaposleni za manj kot 15 ur na teden oziroma brezposelni v 8,7% pravijo, da vedno pripravljajo hrano (Tabela 8.15), ženske 57,4%. 2,3% polno zaposlenih moških 33,1% žensk vedno pripravlja hrano. Tu se zopet pojavijo razlike med spoloma, ki kažejo na neenakopravno razdelitev dela med spoloma. Pokažejo pa se tudi razlike v izobrazbi in sloju znotraj spola, predvsem pri ženskah. To bi lahko razložili s pomanjkanjem časa in pogostim obiskom restavracij.

Po preverjanju hipoteze 1 in pregledu razlik med moškimi in ženskami lahko rečemo, da potrjujemo hipotezo 1.

Če med partnerjema obstaja delitev dela, ženske opravljajo opravila kot so pranje perila, kuhanje, čiščenje in nakupovanje, moški pa opravljajo mala popravila po hiši ali stanovanju. Ženske dejansko še vedno v veliki večini opravljajo dela, ki so tradicionalno ženska in moški še vedno tradicionalno moška dela. Edina svetla točka, ki lahko nakazuje na večjo enakopravnost, je nakupovanje hrane, ki pa se, kot smo že ugotovili, lahko razloži z dvema različnima aktivnostma, ki jo določata. Tradicionalna delitev gospodinjskega dela torej še vedno obstaja, ne glede na izobrazbene razlike, ali razlike v delovni aktivnosti. Tudi za dvokarierne družine lahko rečemo, da še vedno posegajo po tradiciji.

9 PREVERJANJE HIPOTEZE 2

Ženske za gospodinjska dela porabijo več časa kot moški.

TABELA 9.1 Čas porabljen za delo v gospodinjstvu glede na spol anketirancev

V1.08 A. Koliko ur povprečno na teden vi osebno porabite za delo v gospodinjstvu? Pri tem ne upoštevajte časa, ki ga posvečate skrbi za otroke in dejavnostim v prostem času.						
Spol	moški		ženski		Skupaj	
Koliko ur na teden?	Število	%	Število	%	Število	%
Do 10 ur	228	75,2	81	21,3	309	45,2
Do 20 ur	46	15,2	116	30,5	162	23,7
Do 30 ur	19	6,3	119	31,3	138	20,2
Več kot 30 ur	10	3,3	64	16,8	74	10,8
Skupaj		100		100		100
N=	303		380		683	

TABELA 9.2 Čas porabljen za delo v gospodinjstvu glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.08 A. Koliko ur povprečno na teden vi osebno porabite za delo v gospodinjstvu? Pri tem ne upoštevajte časa, ki ga posvečate skrbi za otroke in dejavnostim v prostem času.											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Koliko ur na teden?	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Do 10 ur	69,1	16,5	76,6	15,1	70,4	20,8	81	22	86,4	57,6	45,4
Do 20 ur	16,4	18,3	16,2	33,3	18,3	40,6	4,8	29,3	9,1	36,4	23,5
Do 30 ur	10,9	31,3	4,5	35,5	7	31,2	14,3	43,9	0	6,1	20,3
Več kot 30 ur	3,6	33,9	2,7	16,1	4,2	7,3	0	4,9	4,5	0	10,7
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	55	115	111	93	71	96	21	41	44	33	680

TABELA 9.3 Čas porabljen za delo v gospodinjstvu glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.08 A. Koliko ur povprečno na teden vi osebno porabite za delo v gospodinjstvu? Pri tem ne upoštevajte časa, ki ga posvečate skrbi za otroke in dejavnostim v prostem času.							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Koliko ur na teden?	%	%	%	%	%	%	%
Do 10 ur	79,8	29,6	25	33,3	69,8	13	45,1
Do 20 ur	14,9	38,5	25	16,7	15,1	23,3	23,7
Do 30 ur	3,2	27,9	50	33,3	9,4	34,7	20,3
Več kot 30 ur	2,1	3,9	0	16,7	5,7	29	10,9
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	188	179	4	6	106	193	676

Pri prvem vprašanju: Koliko ur povprečno na teden vi osebno porabite za delo v gospodinjstvu? Pri tem ne upoštevajte časa, ki ga posvečate skrbi za otroke in dejavnostim v prostem času, 75,2% moških pravi, da porabi do 10 ur na teden. (Tabela 9.1). Do 10 ur na teden za delo v gospodinjstvu porabi 21,3% žensk. 30,5% žensk porabi za delo v gospodinjstvu do 20 ur na teden, med tem ko toliko časa porabi 15,2% moških. Do 30 ur na teden za delo v gospodinjstvu porabi 31,3% žensk. Toliko časa porabi 6,3% moških. Več kot 30 ur na teden za delo v gospodinjstvu porabi 16,8% žensk in 3,3% moških. Že sama razlika med moškimi in ženskami je precej velika, kako pa nanjo vpliva izobrazba? (Tabela 9.2) 69,1% moških z dokončano osnovnošolsko izobrazbo, za delo v gospodinjstvu porabi do 10 ur na teden, v isti kategoriji je 86,4% moških z dokončano visokošolsko izobrazbo. 9,1% moških z visokošolsko izobrazbo porabi za delo v gospodinjstvu, do 20 ur na teden. Med moškimi z osnovnošolsko izobrazbo je 16,4% takšnih, ki, za delo v gospodinjstvu, porabijo do 20 ur na teden. Nihče izmed visokošolsko izobraženih moških ne porabi do 30 ur, med osnovnošolsko izobraženimi pa je takšnih 10,9%. Izobrazba pri moških vpliva na število porabljenih ur za delo v gospodinjstvu. Moški z nižjo izobrazbo v gospodinjstvu porabijo več ur kot moški z višjo izobrazbo. Takšno razliko bi lahko pojasnili s pomanjkanjem časa višje izobraženih, saj je pričakovati, da bodo več časa preživeli na delovnem mestu. Tudi pri ženskah se pojavijo razlike. 16,5% žensk z osnovnošolsko izobrazbo porabi za delo v gospodinjstvu, do 10 ur na teden, 31,3% pa porabi do 30 ur na teden. Več kot 30 ur na teden porabi 33,9% žensk z osnovnošolsko izobrazbo. Največ, 57,6% žensk z visokošolsko izobrazbo porabi do 10 ur na teden za delo v gospodinjstvu. 23,5% jih porabi do 20 ur na teden in 20,3% do 30 ur na teden. 10,7% žensk z visokošolsko izobrazbo porabi za delo v gospodinjstvu več kot 30 ur na teden, to je tretjina manj kot njihove kolegice z osnovnošolsko izobrazbo. Tako kot pri moških izobrazba tudi pri ženskah vpliva na število ur, ki jih porabijo, za delo v gospodinjstvu. Bolj kot so izobražene manj časa porabijo za gospodinjska dela. Razlike se pojavijo tudi, ko vpeljemo spremenljivko delovna aktivnost. (Tabela 9.3). Največ, 34,7% žensk, ki so zaposlene za 15 ur tedensko ali brezposelne porabijo do 30 ur tedensko za delo v gospodinjstvu. V isti kategoriji se znajde 27,9% žensk, ki so polno zaposlene. 38,5% polno zaposlenih žensk porabi do 20 ur tedensko za delo v gospodinjstvu. 79,8% polno zaposlenih moških porabi

za delo v gospodinjstvu do 10 ur tedensko, v isti kategoriji se znajde 69,8% moških, ki so zaposleni za 15 ur tedensko ali brez zaposlitve.

TABELA 9.4 Delež opravljenjega gospodinjskega dela glede na spol anketirancev

V1.11 Katera od navedenih trditev najbolj ustreza delitvi gospodinjskega dela med vami in vašim zakoncem, partnerjem?

Spol	Moški		Ženski		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
opravim veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	8	2,4	94	25,3	102	14,5
opravim malo večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	17	5,1	91	24,5	108	15,4
opravim približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	149	44,9	168	45,3	317	45,1
opravim nekaj manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	107	32,2	11	3	118	16,8
opravim veliko manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	51	15,4	7	1,9	58	8,3
Skupaj		100		100		100
N=	332		371		703	

TABELA 9.5 Delež opravljenega gospodinjskega dela glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.11 Katera od navedenih trditev najbolj ustreza delitvi gospodinjskega dela med vami in vašim zakoncem, partnerjem?												
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj	
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski		
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj	
Katera od navedenih trditev vam najbolj	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
opravim veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	5,2	33,6	3,1	24,4	0	18,5	4,3	29,3	0	15,2	14,6	
opravim malo večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	5,2	22,1	4,7	22,2	5,2	28,3	4,3	19,5	6,7	30,3	15,1	
opravim približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	46,6	39,8	42,2	50	42,9	51,1	47,8	41,5	53,3	42,4	45,3	
opravim nekaj manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	29,3	1,8	29,7	2,2	35,1	1,1	34,8	7,3	35,6	9,1	16,7	
opravim veliko manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	13,8	2,7	20,3	1,1	16,9	1,1	8,7	2,4	4,4	3	8,3	
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
N=	58	113	128	90	77	92	23	41	45	33	700	

TABELA 9.6 Delež opravljenjega gospodinjskega dela glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.11 Katera od navedenih trditev najbolj ustreza delitvi gospodinjskega dela med vami in vašim zakoncem, partnerjem?							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol							
Katera od navedenih trditev vam najbolj	%	%	%	%	%	%	%
opravim veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	1	25,1	25	16,7	4,3	26,1	14,7
opravim malo večji delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	5,3	26,3	0	33,3	4,3	21,7	15,1
opravim približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	46,9	43,6	25	50	43,5	47,3	45,5
opravim nekaj manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	32,4	3,4	25	0	32,2	2,7	16,7
opravim veliko manjši delež gospodinjskega dela, kot se mi zdi primerno	14,5	1,7	25	0	15,7	2,2	8,1
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	207	179	4	6	115	184	695

Pri drugem vprašanju, Katera od navedenih trditev najbolj ustreza delitvi gospodinjskega dela med vami in vašim zakoncem, partnerjem, 25,3% žensk odgovori, da opravijo veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno (Tabela 9.4). Isti odgovor izbere 2,4% moških. 44,9% moških pravi, da opravijo približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Isti odgovor izbere 45,3% žensk. Približno polovica moških in žensk je mnenja, da opravljajo toliko gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Vendar se nam pojavi vprašanje, kaj je to »primerno«? Kako moški dojemajo primernost in kako ženske? Najverjetneje gre za razliko v dojemanju, kaj je gospodinjsko delo za moške in kaj je gospodinjsko delo za ženske. Če vpeljemo še spremenljivko izobrazba (Tabela 9.5),

33,6% žensk z osnovnošolsko izobrazbo, odgovori, da opravijo veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. 5,2% moških z osnovnošolsko izobrazbo meni, da opravijo veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Pri ženskah z visokošolsko izobrazbo jih 15,2% odgovori, da opravijo veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Moški z visokošolsko izobrazbo takšnega odgovora ne ponudijo. 39,8% žensk z osnovnošolsko izobrazbo meni, da opravi približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Takšnih moških je 46,6%. Med ženskami z visokošolsko izobrazbo jih 42,4% meni, da opravi približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Med moškimi z visokošolsko izobrazbo je takšnih 53,3%. Spremenljivka izobrazba ne vpliva na subjektivne občutke o količini opravljenega gospodinjskega dela. Tudi tu je največji delež moških in žensk, ki menijo, da opravijo tolikšen delež, kot se jim zdi primerno. Zopet se pojavi vprašanje, kaj je to primerno? Poglejmo, če se podobna situacija pojavi tudi pri spremenljivki delovna aktivnost. (Tabela 9.6). 25,1% polno zaposlenih žensk meni da opravijo veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Takšnih je 1% polno zaposlenih moških. 26,1% žensk, ki so zaposlene za 15 ur tedensko ali brez zaposlitve meni, da opravijo veliko večji delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Med moškimi zaposlenimi za 15 ur tedensko ali brez zaposlitve, jih je takšnega mnenja 4,3%. 43,6% žensk zaposlenih s polnim delovnim časom meni, da opravi približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Prav tako meni 46,9% polno zaposlenih moških. Med ženskami zaposlenimi za 15 ur tedensko ali brez zaposlitve jih 47,3% meni, da opravijo približno tolikšen delež gospodinjskega dela, kot se jim zdi primerno. Tako meni tudi 43,5% moških. Tudi delovna aktivnost ne vpliva na subjektivne občutke o količini opravljenega gospodinjskega dela. Kaj torej vpliva? Tradicija? Kultura? Ali morda, kot smo ugotovili že v teoretičnem delu, je gospodinjsko delo med moškimi in ženskami že v osnovi tako razdeljeno, da se razlik, sploh ne opazi? Za moške je namreč značilno, da opravljajo dela, za katera se sami odločijo, kdaj in kako bodo opravljena ter jih lahko označimo tudi kot prostočasna. Predvsem pa se izogibajo delu, ki je negovalne narave. Tega se večinoma lotevajo ženske.

TABELA 9.7 Pogostost nesoglasij o delitvi dela glede na spol anketirancev

V1.11 Kako pogosto pride med vami in vašim zakoncem, partnerjem do nesoglasja o delitvi dela v gospodinjstvu?						
Spol	Moški		Ženski		Skupaj	
Kako pogosto pride do nesoglasja o delitvi dela	Število	%	Število	%	Število	%
nekajkrat tedensko	16	4,7	21	5,7	37	5,2
nekajkrat mesečno	28	8,2	37	10,1	65	9,2
nekajkrat letno	51	14,9	58	15,8	109	15,4
manj pogosto	139	40,6	134	36,4	273	38,5
nikoli	108	31,6	118	32,1	226	31,8
Skupaj		100		100		100
N=	342		368		710	

TABELA 9.8 Pogostost nesoglasij o delitvi dela glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.11 Kako pogosto pride med vami in vašim zakoncem, partnerjem do nesoglasja o delitvi dela v gospodinjstvu?											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Kako pogosto pride do nesoglasja o delitvi dela	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
nekajkrat tedensko	4,8	8,3	6,2	10,1	0	2,1	8,7	2,4	4,3	0	5,1
nekajkrat mesečno	16,1	9,3	6,2	7,9	5	12,8	0	14,3	13	6,1	9,2
nekajkrat letno	8,1	13	13,1	16,9	22,5	11,7	13	19	17,4	30,3	15,4
manj pogosto	40,3	35,2	40	28,1	37,5	47,9	52,2	31	43,5	36,4	38,5
nikoli	30,6	34,3	34,6	37,1	35	25,5	26,1	33,3	21,7	27,3	31,8
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	62	108	130	89	80	94	23	42	46	33	707

TABELA 9.9 Pogostost nesoglasij o delitvi dela glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.11 Kako pogosto pride med vami in vašim zakoncem, partnerjem do nesoglasja o delitvi dela v gospodinjstvu?							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Kako pogosto pride do nesoglasja o delitvi dela	%	%	%	%	%	%	%
nekajkrat tedensko	3,8	5,5	25	0	5,7	6,1	5,3
nekajkrat mesečno	6,2	11	0	16,7	12,2	8,8	9,2
nekajkrat letno	16,7	19,3	25	16,7	12,2	12,2	15,5
manj pogosto	43,5	39,2	50	33,3	35	33,7	38,4
nikoli	29,7	24,9	0	33,3	35	39,2	31,7
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	209	181	4	6	123	181	704

Pri tretjem vprašanju, Kako pogosto pride med vami in vašim zakoncem, partnerjem do nesoglasja o delitvi dela v gospodinjstvu (Tabela 9.7), 4,7% moških odgovori, da nekajkrat tedensko, 40,6% pa jih meni, da manj pogosto. 31,6% moških pravi, da med njimi in njihovo partnerko nikoli ne pride do nesoglasja o delitvi dela. 5,7% žensk pravi, da med njimi in njihovim partnerjem nekajkrat tedensko pride do nesoglasja o delitvi dela v gospodinjstvu. 36,4% žensk pravi, da do nesoglasij pride manj pogosto, 32,1% pa, da nikoli ne pride do nesoglasij. Če v vprašanje vpeljemo neodvisno spremenljivko izobrazba (Tabela 9.8) 8,3% žensk z osnovnošolsko izobrazbo pravi, da nekajkrat tedensko prihaja do nesoglasij, medtem ko tako ne pravi nobena ženska z visokošolsko izobrazbo. Razlika pri ženskah in izobrazbi se pojavi pri odgovoru nekajkrat letno. 30,3% žensk z visokošolsko izobrazbo pravi, da med njimi in njihovim partnerjem nekajkrat letno prihaja do nesoglasij v delitvi gospodinjanskega dela. Takšen odgovor izbere 13% žensk z osnovnošolsko izobrazbo. 4,8% moških z osnovnošolsko izobrazbo pravi, da prihaja do nesoglasij nekajkrat tedensko, enak odgovor izbere 4,3% moških z visokošolsko izobrazbo. Približno enak odstotek (40,3% moških z osnovnošolsko izobrazbo in 43,5% moških z visokošolsko izobrazbo) pravi, da do nesoglasij prihaja manj pogosto. Če pogledamo še rezultate, ko

vpeljemo neodvisno spremenljivko delovna aktivnost (Tabela 9.9.), dobimo sledeče rezultate: 5,5% polno zaposlenih žensk pravi, da nekajkrat tedensko prihaja do nesoglasij. Takšen odgovor ponudi 6,1% žensk zaposlenih za manj kot 15 ur tedensko oziroma brez zaposlitve. 39,2% žensk zaposlenih za polni delovni čas pravi, da do nesoglasij prihaja manj pogosto. Enak odgovor izbere 33,7% žensk zaposlenih za manj kot 15 ur tedensko oziroma brez zaposlitve. 3,8% moških zaposlenih za polni delovni čas in 5,7% moških zaposlenih za 15 ur tedensko oziroma brez zaposlitve, pravi, da do nesoglasij prihaja nekajkrat tedensko. 43,5% moških zaposlenih za polni delovni čas in 35% moških zaposlenih ur tedensko oziroma brez zaposlitve pa pravi, da do nesoglasij prihaja manj pogosto. 24,9% žensk in 29,7% moških zaposlenih za polni delovni čas pravi, da do nesoglasij nikoli ne prihaja.

Skozi preverjanje količine časa, pogostosti in nestrinjanja z delitvijo gospodinjskega dela ter enakomernosti razdeljenega dela smo preverjali drugo hipotezo, da ženske za gospodinjska dela porabijo več časa kot moški. Glede na rezultate hipotezo lahko potrdimo. Čeprav so odgovori pri drugih dveh vprašanjih precej enakomerno razdeljeni v mnenjih, pa vseeno lahko podvomimo v njihovo dejansko stanje. Kot smo se že vprašali, bi bilo treba naprej preveriti, katera dela dejansko opravlja kateri spol. Kajti, kot smo videli pri preverjanju hipoteze 1, ženske opravljajo bolj dolgoročna, vsakodnevna opravila, medtem ko moški opravljajo dela povezana s posebnimi dogodki ali vremensko situacijo. Do enakega zaključka smo prišli tudi že v teoretičnem delu naloge, kjer so te teze potrjevali številni avtorji.

10 PREVERJANJE HIPOTEZE 3

Hipoteza 3 pravi: Skrb za otroke, vzgoja in nega, se enakomerno razdeli med partnerjema. Tretjo hipotezo bomo preverjali z naslednjimi vprašanji.

TABELA 10.1 Soglašanje s trditvijo: naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da poskrbi za dom in družino, glede na spol anketirancev

V1.02 Ali soglašate ali ne soglašate b) Naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa da skrbi za dom in družino.						
Spol	Moški		Ženski		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
Mož služi denar, žena skrbi za dom						
močno soglašam	47	9,7	45	7,7	92	8,6
soglašam	111	22,8	111	19	222	20,7
niti soglašam, niti ne soglašam	84	17,3	93	15,9	177	16,5
ne soglašam	186	38,3	210	36	396	37
močno ne soglašam	58	11,9	125	21,4	183	17,1
Skupaj		100		100		100
N=	486		584		1070	

TABELA 10.2 Soglašanje s trditvijo: naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da poskrbi za dom in družino, glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.02 Ali soglašate ali ne soglašate b) Naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa da skrbi za dom in družino.											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Mož služi denar, žena skrbi za dom	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
močno soglašam	18	27	19	11	5	4	3	2	1	0	90
soglašam	36	65	47	22	20	18	3	3	5	2	221
niti soglašam, niti ne soglašam	9	30	32	26	29	30	5	6	9	1	177
ne soglašam	23	44	56	56	62	73	17	18	28	18	395
močno ne	3	13	14	13	23	55	1	19	17	25	183
N=	89	179	168	128	139	180	29	48	60	46	1066

TABELA 10.3 Soglašanje s trditvijo: naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da skrbi za dom in družino, glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.02 Ali soglašate ali ne soglašate b)Naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa da skrbi za dom in družino.							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj
Mož služi denar, žena skrbi za dom	%	%	%	%	%	%	%
močno soglašam	6,2	2,5	8,3	12,5	14,7	11,4	8,6
soglašam	18,2	12,7	8,3	12,5	30,4	23,1	20,5
niti soglašam, niti ne soglašam	18,9	15,2	25	0	15,2	16,8	16,7
ne soglašam	43,3	41,4	50	37,5	29,3	32,4	36,9
močno ne soglašam	13,5	28,3	8,3	37,5	10,5	16,2	17,2
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	275	237	12	8	191	333	1056

Prvo vprašanje pravi, Ali soglašate ali ne soglašate: b)Naloga moža v zakonu je, da služi denar, naloga žene pa, da skrbi za dom in družino. (Tabela 10.1) 9,7% moških s to trditvijo močno soglaša. S trditvijo močno soglaša tudi 7,7% žensk. S trditvijo ne soglaša 38,3% moških in 36% žensk. (Tabela 10.2) Moški z osnovnošolsko izobrazbo v 18% močno soglašajo s trditvijo, medtem ko moški z visokošolsko izobrazbo s to trditvijo močno soglašajo v 1%. 27% žensk z osnovno šolsko izobrazbo močno soglaša s trditvijo. 18% žensk z visokošolsko izobrazbo s trditvijo ne soglaša. S trditvijo ne soglaša 44% žensk z osnovnošolsko izobrazbo. 23% moških z osnovnošolsko izobrazbo in 28% moških z visokošolsko izobrazbo s trditvijo ne soglaša. (Tabela 10.3) Med moškimi, zaposlenimi za polni delovni čas, jih 6,2% močno soglaša s trditvijo, med ženskami, zaposlenimi za polni delovni čas, jih močno soglaša 2,5%. 14,7% moških in 11,4% žensk, zaposlenih za manj kot 15 ur tedensko ali brez zaposlitve, s trditvijo močno soglaša. S trditvijo pa ne soglaša 41,4% žensk in 43,3% moških zaposlenih za polni delovni čas. Prav tako s trditvijo ne soglaša 29,3% moških in 32,4% žensk, zaposlenih za manj kot 15 ur tedensko ali brez zaposlitve. Večina se strinja, da naloga moških v družini ni omejena le na finance in naloga žensk ne le na dom in družino. Zanimivo pa je, da s trditvijo ne soglaša več moških kot

žensk. Pričakovati bi bilo ravno obratno. Res pa je, da razlika v odstotkih in pretirano visoka.

TABELA 10.4 Soglašanje s trditvijo: moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, glede na spol anketirancev

V1.02 Ali soglašate ali ne soglašate d) Moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj.						
Spol	Moški		Ženski		Skupaj	
Moški naj več časa posvetijo otrokom	Število	%	Število	%	Število	%
močno soglašam	67	13,7	139	23,7	206	19,1
soglašam	293	59,9	297	50,6	590	54,8
niti soglašam, niti ne soglašam	95	19,4	109	18,6	204	19
ne soglašam	30	6,1	38	6,5	68	6,3
močno ne soglašam	4	0,8	4	0,7	8	0,7
Skupaj		100		100		100
N=	489		587		1076	

TABELA 10.5 Soglašanje s trditvijo: moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.02 Ali soglašate ali ne soglašate d) Moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj.											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj
Moški naj več časa posvetijo otrokom	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
močno soglašam	12,9	21,2	18,5	29,9	11,1	22	10,3	32,7	8,6	13	19,1
soglašam	60,2	55,9	57,2	42,5	59,3	51,1	72,4	49	62,1	50	54,7
niti soglašam, niti ne soglašam	18,3	19,6	17,3	15	22,2	20,3	17,2	10,2	22,4	28,3	19
ne soglašam	8,6	2,8	5,2	12,6	6,7	6	0	8,2	6,9	4,3	6,3
močno ne	0	0,6	1,7	0	0,7	0,5	0	0	0	4,3	0,7
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	93	179	173	127	135	182	29	49	58	46	1071

TABELA 10.6 Soglašanje s trditvijo: moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.02 Ali soglašate ali ne soglašate d) Moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj.							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol							
Moški naj več časa posvetijo otrokom	%	%	%	%	%	%	%
močno soglašam	14,1	22,7	16,7	50	13	23,3	19
soglašam	56,2	46,2	50	37,5	64,8	54,3	54,7
niti soglašam, niti ne soglašam	20,7	20,6	16,7	12,5	18,7	17,3	19,1
ne soglašam	8	9,7	8,3	0	3,6	4,5	6,4
močno ne soglašam	1,1	0,8	8,3	0	0	0,6	0,8
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	276	238	12	8	193	335	1062

Pri drugem vprašanju, Ali soglašate ali ne soglašate: d) Moški bi morali več časa posvetiti skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj, (Tabela 10.4), 13,7% moških in 23,7% žensk močno soglašajo s trditvijo. S trditvijo ne soglašajo 6,1% moških in 6,5% žensk. 50,6% žensk soglašajo s trditvijo. Prav tako s trditvijo soglašajo 59,9% moških. Situacije spremenljivka izobrazba bistveno ne spremeni (Tabela 10.5). 55,9% žensk z osnovnošolsko izobrazbo s trditvijo soglašajo. Prav tako s trditvijo soglašajo 60,2% moških z osnovnošolsko izobrazbo. 62,1% moških in 50% žensk z visokošolsko izobrazbo s trditvijo soglašajo. S trditvijo ne soglašajo 2,8% žensk in 8,6% moških z osnovnošolsko izobrazbo ter, 6,9% moških 4,3% žensk, z visokošolsko izobrazbo. Tudi tretja spremenljivka, delovna aktivnost (Tabela 10.6), situacije ne spremeni. 56,2% moških in 46,2% žensk s polno zaposlitvijo s trditvijo soglašajo. Prav tako s trditvijo soglašajo 54,3% žensk ter 64,8% moških z zaposlitvijo za manj kot 15 ur na teden oziroma brez zaposlitve. 9,7% žensk in 8% moških s polno zaposlitvijo s trditvijo ne soglašajo. Med zaposlenimi za manj kot 15 ur na teden ali brez zaposlitve s trditvijo ne soglašajo 3,6% moških in 4,5% žensk. Tudi pri tem vprašanju se mnenja ne delijo pretirano. Večina se strinja, da bi moški morali posvetiti več časa skrbi za otroke, kot ga posvečajo sedaj. Vprašamo se lahko, koliko časa dejansko posvečajo otrokom, glede na zgornje

vprašanje, kjer se vsi tudi strinjajo, da ni naloga moža le, da finančno preskrbi družino? Torej, če ne skrbijo za družino le s finančnega vidika in če bi morali posvetiti otrokom več časa, kot ga sedaj, kaj potem počnejo? Glede na preverjanje prejšnjih hipotez si za gospodinjska dela ne vzamejo veliko časa. Kaj torej počnejo?

TABELA 10.7 Sprejemanje odločitev o vzgoji otrok glede na spol anketirancev

V1.12 Kdo običajno odloča (je odločal) o tem, kako vzgajati otroke?						
Spol	Moški		Ženski		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
večinoma jaz	6	1,9	56	15,5	62	9,3
večinoma moj zakonec/partner	42	13,6	9	2,5	51	7,6
včasih jaz, včasih zakonec/partner	42	13,6	66	18,3	108	16,1
odločava (sva odločala) skupaj	216	69,9	228	63,2	444	66,3
nekdo drug	3	1	2	0,6	5	0,7
Skupaj		100		100		100
N=	309		361		670	

TABELA 10.8 Sprejemanje odločitev o vzgoji otrok glede na spol in izobrazbo anketirancev (%)

V1.12 Kdo običajno odloča (je odločal) o tem, kako vzgajati otroke?											
Izobrazba	Do OŠ		Do 3 letna strokovna šola		Dokončana 4 letna srednja šola		Do 2 letna višja šola		Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Kdo običajno odloča o vzgoji otrok?	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
večinoma jaz	1,7	21,7	1,6	13,3	1,5	14,3	4,8	15	2,6	0	9,1
večinoma moj zakonec/partner	18,6	1,7	13,7	2,2	10,4	2,4	9,5	5	13,2	3,3	7,6
včasih jaz, včasih zakonec/partner	8,5	13,9	14,5	17,8	16,4	26,2	14,3	15	13,2	20	16,2
odločava (sva odločala) skupaj	71,2	61,7	69,4	65,6	68,7	57,1	71,4	65	71,1	76,7	66,3
nekdo drug	0	0,9	0,8	1,1	3	0	0	0	0	0	0,7
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	59	115	124	90	67	84	21	40	38	30	668

TABELA 10.9 Sprejemanje odločitev o vzgoji otrok glede na spol in delovno aktivnost anketirancev (%)

V1.12 Kdo običajno odloča (je odločal) o tem, kako vzgajati otroke?							
Delovna aktivnost	Polno zaposlen (35 in več ur na teden)		Zaposlen za skrajšan delovni čas (15 do 34 ur na teden)		Zaposlen za manj kot 15 ur na teden/začasno ne dela/brez zaposlitve		Skupaj
	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	
Spol	moški	ženski	moški	ženski	moški	ženski	Skupaj
Kdo običajno odloča o vzgoji otrok?	%	%	%	%	%	%	%
večinoma jaz	3,2	14,6	0	0	0	17	9,4
večinoma moj zakonec/partner	8,6	1,8	33,3	0	19,3	3,3	7,3
včasih jaz, včasih zakonec/partner	14	23,4	0	33,3	14	12,6	16,2
odločava (sva odločala) skupaj	72,6	60,2	66,7	66,7	66,7	65,9	66,5
nekdo drug	1,6	0	0	0	0	1,1	0,8
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
N=	186	171	3	6	114	182	662

Pri tretjem vprašanju, Kdo običajno odloča (je odločal) o tem, kako vzgajati otroke (Tabela 10.7), 1,9% moških odgovori, da večinoma oni. 15,5% žensk pravi, da večinoma one. 69,9% moških in 63,2% žensk pravi, da odločata (sta odločala) oba skupaj. (Tabela 10.8) 1,7% moških in 21,7% žensk z osnovnošolsko izobrazbo pravi, da večinoma oni odločajo (so odločali) o tem, kako vzgajati otroke. Med visokošolsko izobraženimi, tako pravi, 2,6% moških in 0% žensk. 76,7% žensk in 71,1% moških, z visokošolsko izobrazbo, pravi, da te odločitve sprejemata (sta sprejemala) oba partnerja skupaj. Enak odgovor izbere tudi 71,2% moških in 61,7% žensk z osnovnošolsko izobrazbo. (Tabela 10.9) Med polno zaposlenimi ženskami (Tabela 3i) jih 14,6% pravi, da večinoma one odločajo (so odločale) o tem, kako vzgajati otroke. Med polno zaposlenimi moškimi jih tako pravi 3,2%. Noben moški zaposlen za manj kot 15 ur oziroma brezposeln, ne pravi, da večinoma on odloča (je odločal) o tem, kako vzgajati otroke. Med ženskami iste kategorije jih tako pravi 17%. 72,6% moških in 60,2% žensk zaposlenih za polni delovni čas, pravi, da te odločitve s partnerjem sprejemata skupaj. Med zaposlenimi za manj kot 15 ur na teden ali brezposelnimi jih tako pravi 66,7% moških ter 65,9% žensk.

Pri preverjanju odgovorov na prvo vprašanje smo zasledili, da se moški in ženske ne glede na izobrazbeni ali zaposlitveni status strinjajo, da se naloge očeta in matere v družini, ne nanašajo le na tradicionalno razdelitev vlog. Predvsem moški so pokazali svoje nesoglašanje s tezo, da je njihova naloga le finančne narave, kar jasno kaže, da moški svojo vlogo očeta dojemajo tudi kot aktivno v življenju otrok. Vseeno pa se pri naslednjem vprašanju pojavi v bistvu nasprotno mnenje, ki pravi, da bi morali moški več časa posvetiti skrbi za otroke. Če se navežemo na teorijo o novem očetu, morda tu lahko poiščemo odgovor. Naloga očeta ni le finančne narave, torej, njegova naloga je tudi preživljanje časa z otroci, igra, učenje. Drugo vprašanje vključuje besedo skrb, ki pa lahko implicira na zadovoljevanje fizičnih potreb otrok. To pa je domena matere. Tukaj lahko tiči razlika v odgovorih. Moški bi morali več časa posvetiti skrbi fizične narave, torej prehranjevanju, oblačenju, skrbi za čistočo in podobno. Vendar vseeno preživljajo čas z otroci, jim namenjajo pozornost in starševsko skrb. Predvsem tretje vprašanje se nanaša na dejansko zaznavanje stopnje odgovornosti v odločitvah o otrocih. Na to vprašanje več kot polovica vprašanih odgovori, da odločitve sprejemata oba partnerja skupaj. Odgovori torej kažejo, da oba partnerja približno enako skrbita za otroke. Zato lahko tudi tretjo hipotezo: Skrb za otroke, vzgoja in nega, se enakomerno razdeli med partnerjema, potrdimo.

11 SKLEP

V teoretičnem delu naloge smo pregledali izhodišča teoretičnih postavk o dvokariernih družinah in najpogostejših pojmov v zvezi z njimi. Že v teoretičnem delu se je pojavil odgovor na naše glavno vprašanje o delitvi dela v dvokariernih družinah. Egalitarne delitve dela tudi v dvokariernih družinah ni. V empiričnem delu diplomske naloge smo za analizo uporabili rezultate, zbrane z raziskavo Slovensko javno mnenje, ki jo izvaja Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikaciji na Fakulteti za družbene vede. Raziskava, ki smo jo uporabili za namen naše analize, Slovensko javno mnenje 2003/2, Mednarodna raziskava o družini in narodni identiteti in Stališča o lokalni demokraciji. Kot neodvisne spremenljivke so v naši analizi nastopale spol, izobrazba in delovna aktivnost. Na začetku empiričnega dela smo si postavili tri hipoteze:

1. Če med partnerjema obstaja delitev dela, ženske opravljajo opravila kot so pranje perila, kuhanje, čiščenje in nakupovanje, moški pa opravljajo mala popravila po hiši ali stanovanju.
2. Ženske za gospodinjstva opravila porabijo več časa kot moški.
3. Skrb za otroke, vzgoja in nega, se enakomerno razdeli med partnerjema.

Ali lahko danes, skoraj 30 let za zakoncema Rappoport, govorimo o večjem približku definiciji dvokariernih družin v praksi. Predvsem smo se osredotočali na kategoriji neodvisnih spremenljivk izobrazba in delovna aktivnost, ki lahko nakazujeta obstoj dvokarierne družine ter na karierno orientiranost posameznikov znotraj družin. K karierni orientiranosti najbolj prispevata visokošolska izobrazba in zaposlitev za polni delovni čas. Značilnost karierne orientiranosti je večja količina časa preživeta na delovnem in mestu in visoko kvalificirana zaposlitev.

Kako torej odgovoriti na vprašanje o delitvi dela v dvokariernih družinah? Dvokarierna družina naj bi bila bolj enakopravna kot druge oblike družin. Če pogledamo naše hipoteze, ki so se vse potrdile, vidimo, da o pretirani enakopravnosti na področju delitve dela ne moremo govoriti. Ženske opravljajo večino gospodinjstskih dela in opravljajo ga več kot moški. V dvokarierni družini naj bi obstajala kompatibilnost med delom in družino. S stališča potrjevanja hipotez lahko rečemo, da je te kompatibilnosti bolj malo. Če ženske

opravljajo večino gospodinjskega dela, jim to vzame veliko časa, ki ga ne morejo porabiti na delovnem mestu. In če ga moški opravljajo malo, lahko posledično več časa posvetijo plačanemu delu. 4,5% visoko kvalificiranih žensk pravi, da za gospodinjska dela porabi več kot 30 ur na teden. Visoko kvalificiranih moških, ki bi porabili več kot 30 ur na teden za gospodinjska dela, ni. Torej lahko rečemo, da usklajevanje teh dveh delov življenja, vsaj za ženske, predstavlja nekaj težav, če ne drugačne, pa predvsem časovne narave. Družine se še vedno držijo tradicionalne delitve dela po spolu, ne glede na višjo izobrazbo ali na večjo količino časa preživetega na delovnem mestu.

Spolne vloge pa niso več tako tradicionalno razdeljene, ko pridemo do skrbi za otroke. Oba partnerja posvečata skrb in čas otrokom. S trditvijo, da je naloga moža v zakonu, da služi denar in naloga žene, da skrbi za dom in družino, ne soglaša in močno ne soglaša 45% visoko kvalificiranih moških. 70,7% pa jih močno soglaša ali soglaša, da bi morali moški več časa posvetiti otrokom. Več kot polovica visoko kvalificiranih moških in žensk pravi, da skupaj s partnerjem odločajo (so odločali) o vzgoji otrok. To je področje, v katerega se moški v dvokariernih družinah bolj enakopravno vključujejo. Morda pa je to le začetek?

Naše dvokarierne družine bi lahko umestili v moderno-participacijski model po tipologiji, ki jo je postavila L. A. Gilbert. Vanjo zato, ker se kaže manjša razširjenost in specializiranost tradicionalnih vlog, ki pa še vedno ostajajo. Tradicionalne vloge so močno izrazite predvsem na področju delitve gospodinjskega dela, manj pa na področju skrbi za otroke. Moški kažejo težnjo po večji vključenosti v življenja otrok.

Lahko bi opozorili na dileme dvokariernih družin. Dilema preobremenitve je verjetno tu najbolj opazna, saj je gospodinjsko delo alocirano na ženske. Visoko izobražene ženske najbrž delu za plačilo posvečajo veliko časa, hkrati pa še vedno ostajajo edine, ki opravljajo levji delež dela v gospodinjstvu. Kombinacija obojega lahko pripelje do preobremenitve, saj jim ne ostaja veliko časa za prostočasne aktivnosti, ki imajo učinek sprostitve ali razbremenitve.

Moški še niso prevzeli dela odgovornosti za gospodinjstvo na svoja pleča. Kljub številnim spremembam v svetu, višji izobrazbi žensk, karierni orientiranost žensk, ipd., lahko

zaključimo, da te spremembe niso bistveno vplivale na potek družinskega življenja. Delitev gospodinjskega dela v dvokariernih družinah ni pomembno bolj enakopravna ali egalitarna, kot v drugih oblikah družinskega življenja. Precejšen napredek enakomernejše delitve dela opazimo vsaj na področju skrbi za otroke, saj se moški vedno bolj vključujejo v vzgojo otrok. Ali torej lahko govorimo o bolj enakopravnem družinskem življenju moških in žensk v dvokariernih družinah? Najverjetneje ne.

12 LITERATURA

1. Aldous, Joan. 1996. *Family careers: rethinking the developmental perspective*. California: Sage Publications.
2. *Arhiv družboslovnih podatkov*. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/> (8. februar 2010).
3. Barnett C., Rosalind in Yu-Chen Shen. 1997. Gender high- and low-schedule-control housework tasks, and psychological distress: A study of dual-earner couples. *Journal of family issues* (18). Dostopno prek: <http://jfi.sagepub.com/cgi/content/abstract/24/1/51> (18. maj 2009).
4. Beck, Ulrich in Elizabeth Beck-Gernsheim. 2006. *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Blossfeld, Hans-Peter in Sonja Drobnič. 2001. *Careers of couples in contemporary societies: From male breadwinner to dual earner families*. New York: Oxford University Press.
6. Brett M., Jeanne in Sara Yogev. 1989. Restructuring work for family: How dual-earner couples with children manage. V *Work and family: theory, research and applications*, ur. Elizabeth B. Goldsmith, 159-175. California: Sage Publications.
7. Coleman, Marilyn in Lawrence H. Ganong. 2004. *Handbook of contemporary families: considering the past, contemplating the future*. California: Sage Publications.
8. Collins, Randall in Scott Coltrane. 1998. *Sociology of marriage and the family: Gender, love and property*. Chicago: Nelson-Hall Inc.
9. Crompton, Rosemary. 2006. *Employment and the family: The reconfiguration of work and family life in contemporary societies*. Cambridge: Cambridge university press.
10. --- in Clare Lyonette. 2007. Occupational class, country and the domestic division of labour. V *Women, men, work and family in Europe*, ur. Rosemary Crompton, Suzan Lewis in Clare Lyonette, 116-133. New York: Palgrave Macmillan.
11. Dermott, Esther. 2008. *Intimate fatherhood: A sociological analysis*. London: Routledge.

12. Drew, Eileen, Ruth Emrek in Evelyn Mahon, ur. 1998. *Women, work and the family in Europe*. London: Routledge.
13. Edgell, Stephen. 2006. *The sociology of work: Continuity and change in paid and unpaid work*. London: Sage Publications.
14. Evropska komisija. 2008. *Employment in Europe 2008*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/employment_social/publications/booklets/employment/pdf/keah08001_en.pdf (21. maj 2009).
15. Fogarty P., Michael, Rhona Rapoport in Robert N. Rapoport, ur. 1971. *Sex, career and family- Including an international review of women's roles*. London: George Allen & Unwin Ltd.
16. Frisco L., Michelle in Kristi Williams. 2003. Perceived Housework Equity, Marital happiness and divorce in Dual-Earner households. *Journal of family issues* (24). Dostopno prek: <http://jfi.sagepub.com/cgi/content/abstract/24/1/51> (18. maj 2009).
17. Gambels, Richenda, Suzan Lewis in Rohna Rapoport. 2007. Evolutions and approaches to equitable divisions of paid work and care in three European countries: A multi-level change. V *Women, men, work and family in Europe*, ur. Rosemary Crompton, Suzan Lewis in Clare Lyonette, 17-34. New York: Palgrave Macmillan.
18. Gatrell, Caroline. 2005. *Hard labour: The sociology of parenthood*. London: Open University press.
19. Giddens, Anthony. 1997. *Sociology*. Cambridge: Polity press.
20. Goldsmith B., Elizabeth, ur. 1989. *Work and family: theory, research and applications*. California: Sage Publications.
21. Greenhaus, Jeffrey H. 1989. The intersection of work and family roles: Individual, interpersonal and organizational issues. V *Work and family: theory, research and applications*, ur. Elizabeth B. Goldsmith, 23-44. California: Sage Publications.
22. Hakim, Chaterine. 2003. *Models of the family in modern societies: ideals and realities*. Adlershot: Ashgate Publishing.
23. --- 2004. *Key issues in women's work: Female diversity and the polarization of women's employment*. London: The Glass House press.
24. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

25. Hertz, Rosanna. 1997. A typology of approaches to child care: The centerpiece of organizing family life for dual-earner couples. *Journal of family issues* (18). Dostopno prek: <http://jfi.sagepub.com/cgi/content/abstract/24/1/51> (18. maj 2009).
26. Hood C., Jane, ur. 1993. *Men, work and family*. California: Sage Publications.
27. Humer, Živa. 2008. Očetovske prakse in usklajevanje s plačanim delom. V *Novo očetovstvo v Sloveniji*, ur. Tanja Rener, Živa Humer, Tjaša Žakelj, Andreja Vezovnik in Alenka Švab, 72-98. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. Jenkins, Sarah. 2004. *Gender, place and the labour market*. Burlington: Ashgate.
29. Kanjuo Mrčela, Aleksandra in Nevenka Černigoj Sadar, ur. 2007. *Delo in družina: s partnerstvom do družini prijaznega delovnega okolja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
30. Košmelj, Blaženka, Franc Arh, Slava Dobršek Urban, Anuška Ferligoj in Matjaž Omladič, ur. 2002. *Statistični terminološki slovar*. Ljubljana: Študentska založba.
31. McKenry, Patrick C. in Sharon J. Price, ur. 1994. *Families and change: coping with stressful events*. London: Thousand Oaks.
32. Oakley, Ann. 2000. *Gospodinja*. Ljubljana: *cf.
33. Rener, Tanja, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek, ur. 2006. *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Anales.
34. Statistični urad Republike Slovenije. 2008. *Ženske v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1497 (4. junij 2009).
35. Švab, Alenka. 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
36. Toš, Niko in skupina. 2003. Mednarodna raziskava o družini in narodni identiteti in Stališča o lokalni demokraciji. V *Slovensko javno mnenje 2003/2*, ur. Niko Toš, 2-9. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm032/> (8. februar 2010).
37. Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo: Spremembe življenjskega poteka v pozni moderni*. Ljubljana: Založba FDV.
38. Vannoy-Hiler, Dana in William W. Philliber. 1989. *Equal partners: successful women in marriage*. California: Sage Publications.

39. Voydanoff, Patricia. 1989. Work and family: A review and expanded conceptualization. V *Work and family: theory, research and applications*, ur. Elizabeth B. Goldsmith, 159-175. California: Sage Publications.